

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EN SØNDERJYSK
KVINDE

EN SØNDERJYSK
KVINDE

Ved Hans Christians konfirmation 1961.

N. P. Nielsen

En sønderjysk
kvinde

MIN HSTRU
CECILIE NIELSEN TIL MINDE

TILEGNET VORE BØRN
OG BØRNEBØRN

Trykt som manuskript

Denne bog skal være et mindeskrift om min hustru, ikke en skildring af mit liv og arbejde, men da vi i de mange år var fælles om livet og arbejdet undgås det jo ikke, at jeg nu og da glider med ind i billedet. Ikke for at fortælle om mig selv, men for at sige: også dette var vi fælles om!

Det var i forholdet til børnene, til hjemmet og til de menigheder, som vi havde vor gerning i, at det centrale i Cecilies liv og karakter kom stærkest og tydeligst frem. I selve hverdagens gerning udfoldede hun sine rige evner i livets tjeneste. At opfylde kravene og gøre sin pligt i sit kald og stand, som Kingo siger i sin morgensalme, var for hende livets rigdom og glæde. Helst virkede hun i det stille indenfor hjemmet. Og det betød så meget både for børnene og mig, at mor altid var *dér*.

Det var hende imod at træde offentligt frem, men kunne hun være med til at gøre godt eller fremme en god sag, var hun altid villig til at tage sin tørn, hvad enten det var i skolekommission, forældre-nævn, kvindeforening, hjælpekomiteen eller hvor der ellers blev kaldt på hende. Hvad hun påtog sig, gjorde hun samvittighedsfuldt med dygtighed og retsind.

Døden og livet

Den 5. november 1963 døde min hustru, Cecilie Nielsen, født Hansen. Hun var født på Nejsgaard i Broager den 27. november 1886, så hun blev knapt 77 år. Et rigt menneskeliv var afsluttet.

Min kone og jeg havde i de senere år ofte talt om døden og det liv, som vi var forvisset om fulgte efter. Det liv, vi var døbt til at leve – både her og hisset. Vi havde også talt om vor jordefærd; om de salmer vi kunne ønske sunget og om planen for vor begravelse på Vedsted kirkegård.

Cecilie havde bestemt, at der måtte ikke tales om hende personligt. Det, der skulle siges, skulle være en *tak* til Gud og mennesker for *livet* her og *håbet* om det evige liv, som er skænket os af Guds nåde ved Jesus Kristus. *Påskeevangeliet* skulle læses, vor dåbspagt bekendes, Fadervor bedes, og salmerne, vi skulle synge, skulle alle være et udtryk for den kristne tro, håb og kærlighed, taget iblandt kerne-salmerne i Den danske salmebog.

Dette ønske fra min kones side prøvede vi også at opfylde ved hendes jordefærd.

Onsdag den 6. november blev mor ført hjemme fra Kongevej til Sct. Marie kirkes kapel. De fleste af børnene og den nærmeste familie, samt enkelte gode venner, var samlet omkring båren for at sige farvel. Jeg bragte mor en tak for, hvad hun havde været for os alle i vort hjem lige fra 1920 – først i Vedsted, dernæst i Højer og nu sidst i Sønderborg. Så sang vi: »Alt står i Guds faderhånd« til afsked.

»Af Guds nåde til Guds ære
evig glade vi skal være
i vor Herres Jesu navn«.

I kirkens krypt sang vi vort hjems aftensang: »Jeg er træt og går til ro«, desuden nogle vers af: »Sov sødt, barnlille« og sluttede med sangen, som vi havde sunget med vore børn, da de var små:

»Sov sødelig, sov blødelig,
luk dine øjne til,
Gud fader udi Himmerig
din vogter være vil.

Dig Kristus gav et evigt håb,
han og for dig er død –
og til *Hans liv du i din dåb*
ved ånden er genfødt'«.

Disse salmer havde vi også sunget for og med mor ved vor aftenandagt i den sidste tid herhjemme, og mor havde selv sunget med, så længe hun var ved bevidsthed.

Begravelsen skulle finde sted den 8. november. Vi samledes først i Sct. Marie kirkes kapel kl. 12. Efter salmen: »Guds fred er mer end englevagt«, holdt pastor Davidsen en kort andagt og indledte med følgende bøn:

Himmelske fader, du gode Gud. Tak for menneskelivet, du har givet os, med dets glæde og sorg. Tak for de mennesker du har givet os at leve dette liv sammen med, og for alt hvad vi igennem dem har fået skænket, både af dem som er nu, og af dem som nu ikke er mere. Amen.

Inden vi nu om lidt fører fru pastor Nielsens kiste ud for at bringe den til Vedsted, hvor begravelsen jo skal foregå, har pastor Nielsen – og jeg tror også fru Nielsen – fundet det naturligt og ønskeligt, at der blev holdt en kort andagt her i Sønderborg, hvor fru Nielsen jo har levet den sidste del af sit liv.

Det er også blevet ønsket, at der ved denne lejlighed skulle siges nogle ord ud fra en salme, som fru Nielsen har holdt meget af og været meget fortrolig med, nemlig den salme som i mange kirker lyder ved hver eneste gudstjeneste, eller i hvert fald højmesse med altergang, nemlig salmebogens nr. 365: »O, du Guds lam med korskets skam, du bar alverdens synder, *derfra* al trøst begynder«.

Denne meget gamle salme, som af Grundtvig er blevet oversat fra latin til dansk, er jo fra først til sidst gennemtrukket og gennemvævet af den forvisning og tro, som også lever og ånder i de ord fra Romer-

brevet 5, 6–11, som vi lige har lyttet til, at »medens vi endnu var afmægtige led Kristus, da tiden var inde, døden for os ugudelige«, »Kristus døde for os, medens vi endnu var syndere«. Det er det, som salmen udtrykker med det gamle billede af offerlammet, som jøderne på den årlige forsoningsdag sendte ud i ørkenen belæsset med folkets synd og forbandelse. For os kan det vel mange gange være vanskeligt nok at forstå dette gamle og mærkelige, men én gang så fortrolige og talende billede. Men når det bruges her i vores salme og når det bruges af Paulus, så fornemmer vi godt, at meningen jo er den at sige, at i mennesket Jesus af Nazareth, i hans gerning og i hans levnedsløb, dér handlede Gud med mennesker, dér handlede og dér handler Gud også med os. Her og ingen andre steder taler Gud til os. Her og ingen andre steder hører vi Guds ord. Udfra Jesu person, hans liv og hans levnedsløb kastes der et skarpt lys ikke blot over jøderne dengang, men også over os og vort liv. Ved Kristi kors afsløres også vi – ikke blot som vi var, men også som vi er.

Men ordet om dette menneske, Jesus af Nazareth, betyder ikke blot dom over os og vort. Det er også ordet om ham, der gik helt ind under Guds dom og helt ud gjorde sig til ét med syndere indtil det sidste, så Guds tilgivelse kunne få hele magten og æren i evighed; så han der døde synderes død, ja, gik i synderes sted, kunne være netop synderes håb og liv af døde. Det er ordet om, at den hvem mennesker forkastede og hængte op på korsets træ, ham har Gud gjort til Herre og Kristus. Det er ordet om, at det *er* fuldbragt. Det er ordet om at i Kristi liv og levnedsløb, i hans død og hans opstandelse *er* forholdet til Gud bragt på det rene af Gud selv og Gud gjort til grundled for alt hvad frelse hedder ved Jesus Kristus, vor Herre.

Derfra al trøst begynder.

Det er hvad vi er samlede for at sige til hinanden også her ved fru pastor Niensens kiste.

Vi er ikke samlede for at sige til hinanden, at døden ingenting er eller ingenting har at sige. For det ved vi jo godt: at her er vores grænse, og at det for os hedder hertil og ikke længere, ja, at det er som skriften siger, at vi bliver til støv og aske og til slet ingenting, og at ligesåvel som synden er synd, ligesåvel er døden også død, helt og fuldt. Vi kan følge hinanden hertil, og det er hvad vi gør i dag:

følger fru pastor Nielsen til den dødens port, hvor vi må gå ind hver for sig. Men det gør vi, og det tør og skal vi gøre under det evangeliums ord, hvorfra al trøst, al fred og alt liv begynder. På ordet om Kristus som døde for os, mens vi endnu var syndere, på ordet om dine og mine synders nådige forladelse i Vor Herre Jesu Kristi navn, på det ord skal vi leve og på det ord skal vi dø. Hvor det ord lyder til os, uafkortet og ubetinget, der er det ikke blot sandt, at synden er synd og døden død, helt og fuldt, dér er det også sandt, at Gud er Gud, den som kalder synderen sit kære barn og skænker den døde livet.

Det hedder i salmens to sidste vers:

O du Guds lam!
med korsets skam
du bar al verdens synder,
dermed al fred begynder;
af kærlighed
giv os din fred!

O du Guds lam!
med korsets skam
du bar al verdens synder,
derfra vort liv begynder;
vor død til trods
opliv du os!

Amen.

Så sang vi: »O kristelighed«, og jeg bragte de mange, som var mødt for at tage afsked med min kone og følge hende på vej til hendes sidste hvilested på Vedsted kirkegård, en inderlig tak. –

»Tak for al den venlighed, som vi har mødt fra så mange sider i de 11 år, vi har haft vort hjem her i denne skønne og venlige by, Sønderborg.

Min kone og jeg havde for mange år siden truffet den aftale, at når hun fulgte mig til min arbejdsplads, mit virkested, så skulle jeg følge hende derhen, hvor hun ønskede at bo, når vi havde afsluttet vor gerning.

Og så vidste jeg nok, at det ville blive her til Sønderborg, hendes barndoms købstad.

Og som vi har været glade og taknemmelige for at bo i Vedsted og Højer fra 1920–52, sådan har vi også været glade og taknemmelige for at bo her. – Hvor har vi sammen nydt de mange dejlige spadsereture på Strandpromenaden med den herlige udsigt over Østersøen til Angel i Sydslesvig, til Broagerland med barndomskirken med tvillingtårnene, til den minderige Dybbøl banke og Dybbøl mølle. Jo her er skønt på Als og Sundeved.

Men der er een ting endnu, som jeg må sige tak for. Det er de *søndage*, som vi har oplevet i Sct. Marie kirke eller i menighedshuset, når vi var samlet til gudstjeneste. Her har vi mødt det, som har været os til den bedste hjælp og skænket os den største glæde i disse 11 år. Søndagsgudstjenesterne har for os været festlige stunder, der gav os kræfter til at leve og mod til at dø.

Det er jo ikke altid lette kår, der gives os, når vi bliver ældre. Fire gange i disse år måtte min kone på hospitalet i længere perioder, og tunge timer med sygdom og depression måtte vi igennem hjemme, men så stod *søndagsgudstjenesten* forude og lyste op. Salmesangen, forkyndelsen af evangeliet, nadverbordet – det dejlige orgelspil –, hvor har det altsammen været en rigdom for os.

Det siger vi menigheden og de to unge præster, Mandø og Davidsen, ja, og alle, som vi har været fælles med i kirken, inderlig tak for.

»Tusinde døgne, verdslige, søgne, gyldne for kød, kan de vel ligne een dag af *dine*, som vi dem nød, når under sang med dit vingede ord – sjælen af by over stjernerne for«.

Derefter sang vi de to sidste vers af »Den signede dag« og kisten blev båret ud af vore tre sønner og tre svigersønner, medens Mariekirkens klokker ringede fred over levende og døde.

Et stort følge fulgte os på vej til *Vedsted kirke*. Da vi kom ad den gamle kirkevej ude fra Over-Jerstal, forbi Slukefter kro og nedad alleen mod præstegården og søen, da vældede minderne frem om den dag i 1920, da min kone og jeg, sammen med vore børn, gik ind til vort hjem og vort virke i dette sogn. Hvor kom vi dog til at holde af dette sted! Af naturen og de gamle oldtidsminder og af menneskene, der blev vore trofaste venner!

Men denne novemberdag kom vi jo ikke til et livsvirke, men til kirken og de dødes have, hvor min kone nu skulle stedes til hvile ved siden af vor kære dreng, Gunnar, som stod hendes hjerte så nær. Sorgen over Gunnars død havde fulgt og tynget min kones sind i alle de 19 år, der var gået siden da. –

Ved kirken blev vi modtaget af en stor venneskare. Der var nok 3–400 ialt, hovedparten var vel fra Vedsted og Højer, men også rundt om fra hele Sønderjylland i syd og nord var der mødt mange af vore gode trofaste venner. På sin stilfærdige måde havde min kone levet sig ind i manges hjerter og vundet deres kærlighed ved sit opofrende liv og virke. Nu viste de hende og os, at hun ikke var glemt.

Begravelsen var lagt til rette som en gudstjeneste, hvor det er Gud, der tjener os, og det derfor er Ham alene, der skal have æren og takken. Han som gav os, før vi det vidste, *livet* vi skal aldrig miste.

I kirken talte jeg udfra Johs. evangeliet: 5,24 og 11,25. Men først sang vi: »At sige verden ret farvel –«. Bekendte derefter vor dåbspagt og sang: »Lad verden ej med al sin magt os rukke fra vor dåbes pagt –«. De tre sidste vers af: »Her kommer, Jesus, dine små –«. Derefter: »Påskemorgen slukker sorgen –«.

Så talte jeg om: *Livet og døden*.

(Jeg gengiver her min tale, som den blev holdt).

Livet og døden – det er de to store spørgsmål, som vi alle stilles over for. Livet er vor opgave, døden vor afslutning. Begge dele hører med til et menneskes tilværelse.

Nu er min kones liv her på jord levet til ende. Hun er gået over fra livet til døden. Nej, siger min kristne tro, hun er gået gennem døden ind til livet. Ofte har vi talt sammen om både livet og døden, og det var, som nævnt, hendes ønske, at der ikke skulle tales om hendes person, når livet var afsluttet og begravelsen skulle finde sted.

Dette ønske skal hun også få opfyldt i dag. Lad evangeliet og salmerne tale!

Derimod vil jeg gerne sige lidt udfra det liv, vi har levet. Sige lidt om, hvad der har været det inderste i vort liv, har været den bæren-

de kraft i vort fælles liv og virke i de 43 år, vi har levet sammen her i Sønderjylland.

Det kan ganske enkelt udtrykkes med en salmelinje, I alle kender:

»O kærlighed selv!
du rolige kilde for kræfternes elv!«

Det er kærligheden, *Guds kærlighed*, der er kilden, livskilden til kræfternes elv. Og det er også Guds kærlighed, der har været det bærende og livgivende i vort menneskeliv. –

Men Guds kærlighed møder vi klarest og stærkest, møder den mest personligt og menneskeligt i hans eenbårne søn, Jesus Kristus. Derfor betyder julen, da Guds søn kom til jord, så meget for os. Han blev for os mennesker, hvem vi så end er, og hvad vi end er: Vejen, sandheden og livet.

I Jesus Kristus kom Gud i et menneskes skikkelse personlig ind i vor menneskeverden her på denne jord. Gud lagde i ham vejen for os ind til livet. Det er *Kristus-vejen*, vi mennesker skal gå her og nu for at få del i livet, det evige liv. Thi i Kristus møder vi Guds kærlighed og barmhjertighed. Gud elskede verden, menneskeverdenen, d. v. s. dig og mig og os alle. – Han elskede den så højt og inderligt, at han gav sin søn, for at hver den, som tror ham og betror sig til ham, ikke skal gå til grunde, men have evigt liv. Betror vi os til Kristus, så har vi evigt liv; er gået over fra døden til livet. Kan det siges stærkere eller klarere end her i evangeliet, at det evige liv er her og nu – blot vi vil tro og betro os til Gud, som vi møder i Jesus Kristus.

Hvordan Jesu livsvej blev her på jord. Det siges kort i vor dåbspagt med ordene: *Pint – korsfæstet – død og begravet*. Med de få ord er hans menneskeliv skildret. Gud havde givet ham livet ved sin helligånd. Og med livet gav han Kristus en livsgerning her på jord. Det gælder altid for ethvert menneske, at sammen med livet giver Gud os en opgave. Vi skal leve livet ham til ære og mennesker til gavn. Det inderste i Jesu livsgerning, det var at hjælpe alle os nødstedte mennesker her på denne jord. Udfri os, frelse os, fra synd og død.

Han blev Guds lam, der bar al verdens synder. Vor død til trods ville han oplive os. I dåben genfødtes vi til hans liv. –

Men hvordan lønnede vi mennesker ham for denne gerning? Det siges bedst med ordet: *Pint!* Vi gjorde – og gør det stadig – hans liv til en lidelse, dømte ham til døden, ja, korsets død.

Jesus Kristus måtte som menneske gå menneskets vej: Lidelsens, dødens og gravens vej. Den vej er der mange, der er gået, siden da. Ja, den vej er også vor vej. Ingen slipper igennem livet uden lidelse og ingen slipper uden om døden og graven. Menneskesønnens vej er vor vej.

Ender så alt der?

Ja, for os at se, ender alt i graven. Her er den totale undergang. »Af jord er du kommet og til jord skal du blive«.

Men så lyder ordet i vor dåbspagt om Kristus: »Nedfaret til de dødes rige, på tredje dag opstanden fra de døde«. Der findes altså et rige, hvor de døde opholder sig indtil opstandelsens morgen. Hvordan der er i de dødes rige, siges der intet om. Og jeg forstår godt, hvorfor Jesus tier om dette. Vi ville simpelthen ikke kunne fatte eller forstå en skildring af de dødes rige, thi her er det helt andre dimensioner, der gælder. Både tidens og rummets begreber, som vi kan fatte, og som vi lever udfra, er suspenderet her. »En dag er som tusinde år og tusinde år som en dag«. Alt det håndgribelige, det materielle, som hører til vor verden, endelighedens og forkrænkelighedens verden, det er borte her. Vi kender jo ikke menneskeliv uden i forbindelse med vor legeme. For vor erkendelse består et menneske af kød og blod, sjæl og ånd. Er legemet blevet til jord, ja, så er menneskets eksistens, for os at se, hørt op. Derfor ville det ikke have gavnet os eller sagt os noget, om Kristus havde fortalt os, *hvordan* livet i de dødes rige er. Men der siges dog een ting om Kristi ophold i de dødes rige, der kaster lys ind over tilstanden der. Han forkyndte *evangeliet* for ånderne, som opholdt sig *dér*. Det vil altså sige, at Guds søn bragte et godt budskab til de døde. Et budskab om livets sejr trods synd og død. Ja, sådan er det. *Dér, hvor Kristus er, dér er der godt at være. Thi Han er selv evangeliet*, glædens budskab fra himlen til vor jord, ja, helt ned i de dødes rige. –

Men Kristus blev ikke i de dødes rige. Han opstod fra de døde påskemorgen. Og er Kristus-vejen vor vej, den vej vi er døbt til at gå, så skal vi også opstå, som Han opstod. Også for os kommer der efter langfredag – efter lidelsen og døden – en påskemorgen.

Det er ikke nogle dogmatiske læresætninger, vi møder i vor dåbspagt; men det er et udtryk for den åndsvirkelighed, som Gud har åbenbaret for os og ladet os møde i Jesus Kristus – i Hans liv og virke, i Hans død og opstandelse. I Ham møder vi virkeligheden, åndens virkelighed. Sandheden og livet. Kristus har overvundet døden, og har derefter taget plads ved sin fars højre hånd. Derfra er Han i komme til os, som lever på denne jord. Han lever, og vi skal leve ved Ham, i fællesskab med Ham. I *ordet* og *ånden* kommer Han til os for at leve med os her og nu og for at føre os hjem til sin Fars rige. Han er bestandig på vej til os. Han vil leve livet med os, det liv, Han gav os i vor dåb, og som Han giver næring ved nadverbordet. Tror vi på Kristus, Guds søn, og betror os til Ham, skal vi slet ikke komme for dommen, men er gået over fra døden til livet.

Derfor er det sandt, at:

Påskemorgen slukker sorgen. Det er morgenstunden ,den nye dag, vi går imøde gennem døden. Thi »bødt er brøden, død er døden, død er døden i paradiset, NU ligger graven midt i Guds-haven, midt i Guds-haven til Jesu pris!

Ja, til Jesu pris!

For det er Ham, der har givet os et levende håb i døden, skænket os *troen* på helligånden, på syndernes forladelse og det evige liv. Ja, hvor er vor dåb og vor dåbspagt dog en forunderlig rig gave til os. Alt er skænket den, som tror!

Og jeg må nok have lov til i dag at bevidne, at netop i de sidste år, ja, og i de sidste dage, da min kone stod foran døden, er dåbspagtes ord blevet mere levende og virkelige for mig. *Vi møder Gud i ordet*, eller rettere sagt: *Han møder os* i det ord, som Han har døbt os på, og som Hans ånd gør levende i vore hjerter. Jeg husker, at Jakob Knudsen en gang for mange år siden sagde: »Når vi bekender vor kristne tro, så er Gud levende og nærværende hos os i ordet.« Det er sandt!

Og denne livssandhed er det, Grundtvig giver udtryk for i salmeverset:

»Vi ere, vi bleve, vi røres, vi leve i Kristus, Guds levende ord; tag ordet i munden og elsk det fra grunden! Da hos dig i ordet Han bor.«

Ja, »når hjertet med varme om *ordet* slår arme, vor Frelser vi tager i favn.«

Vi skal holde fast på, at det er aldrig *vore* tanker om Gud, men Guds tanker om os, der er det afgørende. Og Guds tanker og Guds vilje møder vi i Kristus. Han hørte ikke op med sin gerning, da Han fo'r til himmels. Han er hos os og med os fra dag til dag i hele vort liv, som Han lovede os i vor dåb. Han er også med os og hos os, når døden kommer.

Stærkest, synes jeg, vi mærker Guds nærværelse, når vi samles i den kristne menighed. For min kone og mig er det gået sådan, at vi har glædet os fra søndag til søndag til at tage del i menighedens gudstjeneste. Vi har ikke kunnet leve den foruden. Thi det, der sker i gudstjenesten er jo, at Gud tjener os. Vi møder Gud i Kristus. Og Kristus er nærværende, når vi samles i Hans navn. Han taler til os gennem ordet, Han giver os sig selv ved nadverbordet. Tydeligst og mest personligt siges det i vor dåb, når det hedder med navns nævnelse: *Jeg døber dig* – – – Da giver Gud os, i ordet og ved ånden, liv af sit eget liv. Og det samme sker ved nadverbordet. I Kristi legeme og blod får vi syndernes forladelse og evigt liv.

Har vi derfor modtaget og fået livet fra Gud, så er det ikke døden, der sejrer, selv om det ser sådan ud. Den sejrer over vort legeme og alt, hvad der hører timelighedens og forkrænkelighedens verden til. Men når det gælder selve livet, så er det Gud, der sejrer. Vi skal gå gennem døden til livet, som Kristus gjorde det. *Sådan vil Gud det!* Derfor tør vi tro, at det sker. Opstandelsen fra de døde er helt og alene Guds værk, udsprunget af Hans kærlighed, som vi har mødt den i Kristus. Når vi tør tro på opstandelsens virkelighed som en realitet, så er det, fordi vi ene og alene bygger vor tro på, at sådan vil Gud det, og så tør vi sige med Jakob Knudsen:

»Lad mig nu kun drage ad natmørkt hav, lad mig ikkun stævne imod min grav: *Livets Gud mig skærmer*, jeg er Hans barn, ud Hans hånd mig river af dødens garn!«

Gud ske lov og tak! Amen i Jesu navn! Amen!

Så sang vi den salme, som min kone specielt havde ønsket: »Op dog, Sion, ser du ej – – –«. Og mens kisten blev båret ud, sang vi de to sidste vers af: »Se nu stiger solen – – –«.

Sognepræst Lomholt-Thomsen forrettede jordpåkastelsen, bad Fadervor og lyste velsignelsen. Derefter sang vi: Krist stod op af døde — — —

Derefter bragte jeg det store følge en inderlig tak på vore børns og egne vegne og sluttede med linjerne: Guds fred med vore døde i Danmarks rosegård, Guds fred med dem som bløde af dybe hjertesår.

Efter begravelsen samledes en stor skare med os i Vedsted Landbohjem til et kort samvær.

Jeg mindede om ved kaffebordet, at vi var kommet til Vedsted sogn som præstefolk for godt 43 år siden. Det var en festlig dag, da vi rykkede ind i præstegården med vore 6 børn, der alle havde et lille dannebrogflag i hånden, som udtryk for glæden ved at komme til deres mors hjemland. Alle i sognet — både tyske og danske — tog godt imod os, og vi fik 15 lykkelige år i Vedsted præstegård og i Vedsted sogn. Her blev de to yngste af vore børn født, og alle 8 følte de præstegården med søen, haven og skoven som noget af et paradys. Vedsted præstegård blev børnenes barndomshjem. Så kom 1935, hvor der blev kaldt så stærkt på os fra Højer og grænsesognene, så vi ikke kunne sige nej til at flytte ned til grænsen.

Også her fik vi rige arbejdsår til 1952, da vi tog vor afsked og flyttede til Sønderborg. —

Og nu er mor så kommet hjem til Vedsted igen. Tak for den modtagelse, I gav min kone og os ved kirken! Tak for trofast venskab og kærlighed i de mange år! — —

Så talte vor ældste søn, Niels Jakob, og gav en levende skildring af livet i hjemmet og Mors store betydning for både hjemlivet og gerningen videre ud. Lærer Jakob Schmidt, V. Sottrup, bragte en tak fra de 5 søskende, der mistede deres forældre som børn, og for hvem min kone kom til at betyde meget. Skoleinspektør Folmer Christiansen, Højer, bragte en hilsen og tak fra Højer og grænsesognene. — — —

I øvrigt henviser jeg til referatet i Dannevirke-Hejmdal og til mindeartiklerne fra bladene, som gengives i uddrag senere.

Vi sang også her nogle af vore gode salmer ved mindefesten, f. eks. Hil dig Frelser og forsoner, — Aftensukket nattegråden. — og flere.

Når jeg så udførligt har nævnt alle de salmer, vi sang ved min kones begravelse, er det fordi også *det* siger noget væsentligt om, hvad der levede så stærkt i hendes sind og hjerte. For hende havde salmesangen i kirke og hjem, ved vore gudstjenester og møder en me-

get stor betydning. Som ung sønderjyde havde hun elsket den danske sang. Og senere, som højskolemor og præstekone havde hun med glæde sunget sammen med vore børn, med de unge og med de gamle. Hun levede med i sangen og salmerne med hele sit hjerte. De fyldte hendes sind og blev udtryk for det liv, der var hende så dyrebart.

Fra Vedsted Landbohjem kørte børnene og den snævrreste familie og vennekreds med os ud til Rødding hos vores datter og svigersøn, Alma og Bent Gram, hvor vi endnu var samlet en stund og mindedes, hvor meget vi skyldte mor.

Vi syntes alle, at dagen havde formet sig så smukt og værdigt, som mor også havde fortjent det. Hendes ånd var levende og virksom iblandt os og var med til at give dagen sin form og sit indhold.

De sønderjyske blade og »Sjællands-Tidende« bragte alle mindeord ved min kones død og begravelse. Jeg gengiver enkelte uddrag.

»Dannevirke-Hejmdal« skrev således:

Pastor N. P. Nielsen, Sønderborg, har haft den store sorg at miste sin hustru, Cecilie Nielsen, der i nat er død i sit hjem på Kongevej få dage før, hun ville være fyldt 77 år. Fru Cecilie Nielsen havde været syg i lang tid. For fem uger siden kom hun hjem efter et hospitalsophold, men hun blev ikke rigtig rask igen, og kræfterne svandt langsomt hen.

Fru pastor Nielsen stammede fra Broagerland og er datter af afdøde gdr. H. Hansen, Nejs.

Som ung blev hun gift med højskoleforstander Eggert, og sammen byggede de Antvorskov Højskole. I en ung alder blev hun enke, og i 1920 blev hun gift med pastor N. P. Nielsen. Han fik ved genforeningen embede i Vedsted ved Haderslev, og her var ægteparret i femten år. Begge kom til at betyde overordentlig meget for sognet, og ikke mindst for de unge.

Fra Vedsted flyttede præsteparret til Højer, hvor de havde deres gerning, indtil pastor N. P. Nielsen faldt for aldersgrænsen og flyttede til Sønderborg. Det var meget rige år i Højer, og fru Cecilie Nielsen var sin mand en stor støtte i hans arbejde. Hun havde sin nationale og kulturelle arv, som hun selv forvaltede på smukkeste måde, og hun kunne ud fra denne arv støtte sin mand i hans arbejde. Hun var et meget fint menneske, hjertelig og gæstfri, og begge ægtefæller havde den bedste kontakt med sognets beboere. Også her gjaldt

det, at de unge havde præsteparrets store bevågenhed – pastor N. P. Nielsen var som bekendt med til at stifte Højer Ungdomsskole – og det smukke familieliv, der levedes i præstegården, var et godt eksempel for de mange unge, der kom der.

»Sønderjyden« skrev bl. a.:

Efter giftermålet med pastor N. P. Nielsen flyttede parret til Vedsted ved Haderslev, hvor det virkede til 1935. Pastor Nielsen blev derefter kaldet til embedet i Højer, hvor de var i 17 år indtil 1952, da de flyttede til Sønderborg.

Gennem de mange år var fru Nielsen sin mand en god hjælp og støtte i hans folkelige og kirkelige arbejde, idet hun for det meste tog med sin mand ud, når der blev sendt bud efter ham. I præstegården var der altid åbne døre, og når der holdtes menighedsmøder i Højer præstegård, hvor der ofte kom op mod hundrede deltagere, bagte hun selv alt kaffebrødet, på trods af, at hun aldrig har haft for mange kræfter. Hun gjorde altid sit bedste og mere til. Hun blev også ualmindelig afholdt, fordi hun altid var jævn og ligetil. I de senere år har fru Nielsen måttet blive i sit hjem på grund af svigtende helbred. Hun efterlader foruden sin mand syv børn.

»Vestkysten« skrev bl. a.:

Midt i 1930'erne blev pastor Nielsen kaldet til Højer som grænsepræst efter stærke ønsker fra grænseegnen, og i ca. 20 år, indtil aldersgrænsen, var pastor Nielsen og hans hustru præstefolk i Højer og for grænseegnen, hvorefter de flyttede til Sønderborg, hvor de har tilbragt de sidste år.

Fru pastor Nielsen har haft store opgaver som præstekone, foruden som mor for en stor børneflokk. Hun var en sjældent virksom og forstående kvinde, og i Højer husker man stadig, hvorledes hun kom i hjemmene og besøgte syge mennesker og var altopofrende overfor alle. – Sammen med sin mand kom hun til møder og gudstjenester udover landsdelen og blev kendt og afholdt i store kredse.

Ved hendes død vil mange med taknemmelighed mindes fru Nielsen som en venlig, virksom og trofast sønderjysk kvinde, for hvem opofrelse altid stod i første række.

I »Jydske Tidende« stod bl. a. følgende linjer:

Fru Cecilie Nielsen var landmandsdatter fra Broagerland og havde

i sit ægteskab med den kendte grænse-præst på smukkeste måde stået ved hans side og med interesse fulgt ham i hans arbejde. Hun var en godhjertet og omsorgsfuld kvinde, som alle de steder, hvor ægteparret havde virket, havde gjort sig afholdt og respekteret.

»Flensborg Avis« og »Dybbøl-Posten« bragte følgende artikel af skoleinspektør Folmer Christiansen, Højer.

Mindeord ved Cecilie Niensens død

Meddelelsen om vor gamle præstekones død har gjort et dybt indtryk i Højer. Pastor N. P. Niensens store indsats og rige virksomhed i den gamle marskby har sat sig spor i byens ansigt, som let falder i øjnene; man behøver kun at nævne børnehjemmet, børnehaven og ungdomsskolen, der hver for sig var hans hjertebørn, og som han stadig omfatter med stor og levende interesse. De spor, fru Nielsen har sat sig her på egnen, ses ikke i det ydre, og dog har hun sin store andel også i den side af hendes mands værk. Fru Niensens indsats lever i vore hjerter. Præstegården havde altid åbne døre for den, der havde brug for præstens hjælp, enten den var af åndelig art, eller den var mere materielt betonet, og det var for alle en særlig glæde, når det var fru Nielsen, der tog imod én. Hendes gæstfrihed var af en ganske egen hjertelig art. Hun kunne sige velkommen, så man havde en følelse af, at hun havde gået og glædet sig til, at netop den, der just ringede på, skulle komme. Hvor kunne hun dele andres glæde, og hvor gik andre menneskers sorg hende til hjerte! Og det lindrede at mærke hendes dybe, ærlige medfølelse.

Det var på mange måder et offer, Cecilie og N. P. Nielsen bragte, da de flyttede herud til landet bag diget, og det var nok størst for fru Nielsen. Men også for hende gik det sådan, at hun kom til at føle sig hjemme her. Man bliver vel altid hjemme på et sted, hvor man har mange og oprigtige venner, og det *måtte* fru Nielsen få, hvor hun kom. Det kræver mange tillægsord at fortælle, hvordan hun var, og de må komme i en ikke almindelig blanding: myndig og blid var hun, munter og hjerteligt medlevende i andres skæbne, bestemt og urokkelig i sine meninger, beskeden, jævn og usnobbet og dybt forankret i sin kristne tro. Kvinden er livet i huset, siger man; og

livet i præstegården fik præg af den kvinde, der styrede det. Et dejligt hjem var det for dem, der hørte til dér, og dejligt for andre at komme i.

Cecilie Nielsen var en *god* præstekone, og vi vil mindes hende i dyb taknemmelighed.

Folmer Christiansen.

Fra begravelsen bragte bladene også gode beretninger. »Dybbøl-Posten« og »Flensborg Avis« omtalte dagen i Sønderborg som: *En takkens og en håbets dag* –. Og redaktør Refslund føjede til:

»Inden fru pastor N. P. Nielsen blev ført til Vedsted kirke og efter en gribende mindehøjtidelighed blev begravet på kirkegården i præsteparrets første sønderjyske sogn, samledes en stor kreds af venner fra Als og Sundeved med familien og slægten til en kort og smuk højtidelighed i Sct. Marie kirkes kapel i Sønderborg.

Masser af blomster var sammen med det store fremmøde et stærkt synligt udtryk for sorg og deltagelse. Hun selv, som i 43 år blev præstekone i sin sønderjyske hjemstavn, den, der blev hendes mands livsværks lykkelige land i glæde og sorg, i lyse og strenge dage, havde i sin sidste stund bestemt, at der ved hendes begravelse ikke måtte tales om hende selv. Hun havde det ønske, at den måtte blive en takkens og håbets dag«.

Og sådan blev det.

»Dannevirke«-»Hejmdal« skrev:

Ved en smuk højtidelighed blev fru pastor Cecilie Nielsen, Sønderborg, tidligere Højer og Vedsted, fredag eftermiddag begravet på Vedsted kirkegård under overvældende deltagelse.

Efter en andagt i Sønderborg blev fru Niensens bære kørt gennem landsdelen til Vedsted, fulgt af den nærmeste familie og venskabskreds.

I kirken indledtes højtideligheden med salmen: At sige verden ret farvel. Pastor N. P. Nielsen, Sønderborg, talte selv over sin hustru og gjorde det med stor sjælsstyrke. Med fast og klar stemme talte Vedsted sogns tidligere præst fra 1920 til 1935 ud fra ordene i Johs. ev.: Jeg er opstandelsen og livet. Den, der tror på mig, skal leve, om han end dør.

Om mindesamværet i Vedsted Landbohjem skrives følgende:

Pastor emer. A. Wright Quistgaard, Aabenraa, der fra 1935 til 1951 var præst i Vedsted, takkede i en meget personlig mindetale for, hvad fru Nielsen havde betydet for hjemmet og for vennekredsen. Pastor N. P. Nielsen fortalte levende om ankomsten til Vedsted i 1920 og takkede alle fra hele landsdelen for deltagelsen.

Eksportør Niels Jac. Eggert, Kolding, mindedes som ældste søn ankomsten til Vedsted og omtalte i smukke vendinger moderens fødehjem på Nejsgaard ved Broager. Han takkede en række mennesker, der hver på sin vis havde betydet særlig meget for familien og for fru Nielsen.

Gdr. P. Hell, Hørup, takkede som gammel elev fra Antvorskov Højskole for den gerning, fru Nielsen i sit første ægteskab havde været med til at tage op som højskolemoder. Skoleinspektør Folmer Christiansen, Højer, bragte en hilsen fra Højer sogn og sagde, at i et hjem er det først og fremmest konen, der er afgørende for, hvorledes livet leves, og det var utroligt, at der var så meget plads i fru Nielsens hjerte for så mange mennesker ud over den store børneflokk. Christiansen sagde, at beboerne i Højer sogn mindes i taknemmelighed fru Nielsens betydning derude vestpå og betegnede pastor Nielsens optræden i den sidste tunge tid som den stærkeste prædiken, han havde holdt for sine omgivelser gennem de mange år. Lærer Jak. Schmidt, V. Sottrup, og frk. Nora Iversen, Ustrup, havde ordet, før pastor Nielsen sluttede mindesamværet med en hjertelig tak til alle sider, hvorefter man sang salmen: Dejlig er jorden.

Dagen efter var vi ved gravstedet, og kunne ikke andet end sige *tak* for den overvældende mængde krans og blomster, der nu dækkede mors og Gunnars grave. Men mest af alt måtte vi sige Gud tak for, hvad de to havde givet og været for os i vort hjem!

I dagene forud og efter begravelsen fik jeg så mange gode breve og kærlige hilsner, som var både mig og vore børn til megen glæde. Det var venner fra de helt unge år, som mindedes Cecilie med et taknemmeligt sind. Årenes tal havde ikke udsløttet fælles minder og oplevelser. Venskabet bånd var ikke bristet ej heller glemte. Ja, sådan lever vi mennesker i et større fællesskab, end vi selv ved. Usynlige tråde binder os sammen både i et menneskeligt, folkeligt og kristeligt fællesskab – og gør livet rigt.

Også fra gamle Antvorskov-elever kom der breve med tak for, hvad Cecilie havde været for dem – ikke blot den gang, da de var elever på højskolen; men også gennem alle årene siden da. Deres gl. højskolemor havde haft betydning for dem i hele deres liv, skrev de. Og nu var der endda gået et halvthundrede år.

Og der var breve fra tre svenske kvinder. De to svenske søstre, lærerinderne Amy og Ester Møllerstedt fra Borås og fru Amelie Dael, Liselund. Cecilie og Amelie havde været naboer fra 1915 til 1920. Sorgen og glæden knyttede de to kvinder sammen i et inderligt venskab i de følgende år. Nu skrev Amelie:

»Jeg holdt så meget af Cecilie helt fra min første tid på Liselund. Jeg glemmer aldrig hendes kærlighed mod mig, da vort første barn, Lillan, skulle komme. Ja, også siden hen. Hvor kunne Cecilies store, men så vemodige øjne pludselig stråle af ømhed og hendes søde stemme blive til opmuntrende latter. Nej, jeg glemmer det aldrig!«

Amy, der var lærerinde på Antvorskov Højskole i sommeren 1910 – samtidig med at jeg var lærer dér, skrev, at mindet om Cecilie havde lyst for hende livet igennem som en klar stjerne. Og Essan, der i mange år var lærerinde på menighedsskolen på Liselund, skrev: »Cecilie hörde till de människor, som man inte kan glömma. Hun var säkert en av de allra finaste och ädlaste kvinnorna i Danmark och Norden«. – – Ja, havde Cecilie levet, ville hun både have rødmet og protesteret overfor en sådan karakteristik, for hun var et både ydmygt, beskedent og selvkritisk menneske, selv om hun godt kendte sit eget værd. Men sandt er det, at disse tre svenske kvinder holdt meget af min kone – og hun af dem.

Også mange af vore gode venner i Sønderjylland mindedes min kone og tænkte på os – deriblandt flere gl. konfirmander. En af dem skrev nogle ord, som jeg synes, jeg må have lov at citere:

»Selv om de sidste år vel var tunge år for fru Nielsen, så er der intet, der kan udviske den erindring om hende, som jeg har fra Vedsted-tiden, og det gælder jo iøvrigt jer begge to. Jo ældre man bliver, jo mere får man øjnene op for, hvor meget man har at takke for, at man fik den påvirkning man fik – i hjem, i vor skole og i vor kirke, ja, og i vort ungdomsarbejde i Vedsted«.

Og så slutter brevet med en tak for, hvad vort hjem har ydet og betydet i de mange år i Sønderjylland. – Mon ikke alle kan forstå,

at det varmer ens sind og hjerte at møde en sådan taknemmelighed fra en gammel konfirmand? –

Også fra de mange, som har gæstet vort hjem på grænsebesøg kom der taknemmelige hilsner. Det gælder f. eks. fra Snoghøj Gymnastikhøjskole, der flere gange glædede os med besøg i Højer. Og så føjer Anna Krogh til:

»I præstehjemmet var fru Nielsen et trygt midtpunkt, som jeg ofte har beundret – også hendes styrke og mildhed og forståelse. Jeg husker endnu flere ting, som Deres kone i samtale gjorde opmærksom på, og derved fik betydning for mig«. – –

Jo, min kone havde ved sin stille færd og pligtopfyldende gerning betydet mere for mange mennesker, end hun selv vidste – og ønskede at vide. Nu blev det sagt ved hendes hjemgang – fra mange sider. Og det siger vi, der stod hende nær, inderlig tak for!

Alle disse gode ord og hilsner *lyste op* i de mørke og tunge novemberdage. Trøsten over døden er der jo kun Een, der kan give: Gud Fader i himlen, som i vor dåb har skænket os livet, håbet og troen på syndernes forladelse, kødets opstandelse og evigt liv!

Dette levende håb er vi genfødt til at eje ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde. Og vi er ligeledes døbt til troen på de helliges fællesskab. Et fællesskab der ikke kan brydes af døden, men rækker ud over død og grav, »Helgen her og helgen hisset er i samme menighed«.

Så hviler da mor nu ved siden af Gunnar, vor kære dreng, i den sønderjyske muld. Guds fred være med dem og os alle!

Påskemorgen slukker sorgen.

Årene i Sønderborg

Foran har jeg fortalt om min kones jordefærd. Nu vil jeg gå baglæns og fortælle om årene her i Sønderborg, som giver baggrunden for det foranstående.

Den 4. septemebr 1952 flyttede vi fra Højer til Sønderborg. Det var lykkedes os – takket være Kathrine Sibbesen – at få en god 4 værelses lejlighed hos hende på Kongevej 86. Da vi kom til at bo på første sal, havde vi en storslået udsigt over Østersøen til Angel og Broagerland. Den frie udsigt var os en daglig glæde. Cecilie følte det, som om hun var kommet hjem, og vi glædede os til at få nogle stille år med lettere kår end de ret krævende arbejdsår, vi havde haft i Højer, hvor så mange og store opgaver havde lagt beslag på vore kræfter. Min kone havde ofte følt, at hun skulle mere, end hun havde kræfter til. Hendes ordenssans, arbejdslyst og pligtfølelse stillede hver dag store krav til hende selv. Men nu havde vi kun os to alene at tage hensyn til; og det var Cecilie en glæde selv at holde hus og udføre det daglige arbejde alene – selv om hun altid havde haft let ved at holde piger. Og hvor har vi haft mange flinke og gode piger i Vedsted og Højer præstegård!

Det gik da også sådan, at trætheden svandt i de første år her i Sønderborg og livsmodet blomstrede op påny. Hun var glad og munter; og vi tog del i det åndelige og kulturelle liv, som der blev budt på her i Sønderborg. Med stor glæde og interesse fulgte vi f. eks. de litteraturtimer, som rektor Egeberg Jensen – vor gode ven fra Højer-tiden – holdt på Statsskolen. Også oplæsninger og foredrag af anden art, blev der budt på i rigeligt mål. Teater og koncerter, møder på Idrætshøjskolen var der også lejlighed til at tage del i. Vi sagde tit til hinanden: »Der sker så meget her i Sønderborg, så vi kan slet ikke overkomme det hele.«

Hvad Cecilie var særlig glad for, var en lille privat læsekreds, ledet af Johanne Hjortdal, som samledes i de forskellige hjem en gang om ugen. En vennekreds på en 6–7 damer.

Her læste de sammen gode bøger og drøftede indholdet ved et festligt kaffebord, hvorefter de igen tog fat på læsningen en times tid. Dette vennelag var Cecilie meget taknemmelig for at være med i. Også herhjemme om dagen var der tid og frihed til læsning og håndarbejde. Begge dele elskede min kone. Hun nød derfor afspændingen efter den travle arbejdsdag i Højer. Der var også tid til *brevskrivning*, nu vi var ene – ja, og når jeg var ude på rejse til møder, foredrag og gudstjenester. For naturligvis kunne jeg ikke helt holde op med mit arbejde på een gang. Jeg vedblev at tjene den kreds i Ellehus og Øster Højst, som jeg havde været præst for i mange år. Her holdt jeg gudstjenester i hver måned og på de store højtidsdage. Også ud over landet vedblev jeg at tale ved mange møder og gudstjenester. Det blev i flere år til 60–70 om året. Vor forbindelse med hjemmene i Højer og grænsesognene holdt vi naturligvis også vedlige. Det medførte, at vi ofte begge var hjemmefra. Men når min kone var ene hjemme, brugte hun en stor del af sin tid til at skrive breve til vore børn og børnebørn. Hun elskede at skrive breve og var dygtig dertil. Selv husker jeg med glæde de mange breve, jeg fik i vor forlovelsestid – eet eller to i hver uge. Og nu havde hun 7 børn og mange børnebørn at skrive til. (Af dem har vi nu 18). Alle fødselsdage skulle jo huskes. Og det var sjældent, mor glemte nogen. Også gamle, gode venners fødselsdage og andre højtidsdage blev husket. – Den gave har jeg desværre ikke haft! –

Men for en *mor* er det måske også mere naturligt at huske disse dage. Hun lever jo i virkeligheden hver dag med sine børn. De lever i hendes sind og hjerte. Hun tænker på dem, beder for dem, og er med i alt, hvad børnene lever for og arbejder med. Sådan havde min kone det i hvert fald. Især tænkte hun på dem, der havde et eller andet svært og tungt, de skulle igennem, hvad enten det kunne være sygdom eller noget andet. Jo, både i glæde og i sorg levede Mor med sine børn og børnebørn – og det var de mange breve et udtryk for. Brevene skulle være en opmuntring og hilsen hjemmefra. –

Det at glæde andre var Cecilies største glæde. Der boede en livstrang i hende til at være noget for andre, især for dem, som havde det trangt og fattigt eller var i nød. Og der er jo altid nok, der trænger til en hånds-rækning og en opmuntring eller til en tilskyndelse til ikke at tabe modet. Mødte vi sådanne mennesker på vor vej, havde min kone altid et venligt ord og var også rede til at yde for-

nøden hjælp, hvor hun kunne. Af de mange breve, jeg har fået efter min kones død, ser jeg også, at denne side af hendes gerning er lykkedes langt bedre, end hun selv troede. Jo, et menneskes karakter og væsen, der omsættes i handling, virker umiddelbart som solskin på menneskers vej. –

Et andet karakteristisk træk for min kone var hendes gæstfrihed. Hun tog vel imod alle på en naturlig måde og med et venligt og glad sind. Som sønderjyde lå det hende i blodet. Det var vel også en arv fra hendes barndomshjem i Nejs, hvor der kom så mange gæster nordfra. Herom har den kendte norske biskop, Eivind Berggrav, fortalt i Margrethe-heftet for 1951.

Han kom som ung student fra Marburg og ville gerne lære Sønderjylland at kende, da han rejste hjem til Norge. Men hvordan skulle han få forbindelse med sønderjyderne? Han kendte ingen. Jo, sagde en dansk kammerat: *Du skal blot tage til Nejs* og sige, at du er en norsk student, der gerne vil vide noget om Sønderjylland. – Det gjorde han en sommerdag i 1908. Det var varmt, og han var svedt og støvet af rejsen, da han nåede Nejsgaard. På trappen stod en ung pige og bød ham straks velkommen! »Vil De ikke med op på Deres værelse og få Dem vasket?« sagde hun. *Den velkomst* glemte han aldrig! Fra da af var han en god ven af hjemmet i Nejs og af Cecilie, for hende var det, der tog imod ham. Min kone og jeg besøgte Berggravs i bispegården i Oslo efter den anden verdenskrig. Ved middagsbordet holdt han en smuk tale for Cecilie. Hendes overstrømmende gæstfrihed glemte han aldrig! Den var så ægte og naturlig, så umiddelbar og hjertelig. Om det var en rig eller fattig, der kom i vort hjem, gjorde ingen forskel. Derfor vandt vi også snart en lille vennekreds her i Sønderborg. Foruden læseklubben må jeg nævne Harald Balslev fra Ubberup højskole, som boede i samme hus som vi. Han var med til morgenkaffe på min kones fødselsdag den 27. november 1952, og vi havde det hyggeligt og rart sammen. Desværre døde Balslev kort efter – og vi savnede ham meget. Mange nye venner har vi ikke søgt at få. Det gør man ikke som ældre. Vi holdt fast på de gamle fra vore arbejdsår – og så de enkelte nye, som kom til her på Als og Sundeved. Størst glæde havde vi naturligvis af vore børn og børnebørns besøg – og så den nærmeste familie i Nejs og Sønderborg.

Det var altid min kone en særlig glæde at vise børnebørnene Søn-

derjylland med de mange skønne steder og historiske minder. Så sent som i sommeren 1962 skulle vi sejle en tur til Flensborg med de 3 børnebørn fra Sjælland, skønt min kone da var syg og træt. »Jeg har lovet dem den tur på Flensborg fjord, så skal de også have den,« sa' farmor. At vi var ved Dybbøl mølle og i skanserne – ja, og kørte Als og Sundeved rundt er jo en selvfølge. –

Som nævnt kom min kone noget til kræfter, efter at vi var kommet her til Sønderborg, men der gik kun få år, så begyndte sygdom at sætte ind. Min kones blodtryk var alt for højt, og det gav en stærk og smertefuld hovedpine – blodtrykshovedpine. I oktober 1955 indlagde vor læge, dr. Sven Linnert, min kone på Landshospitalets medicinske afdeling til en undersøgelse. Det lykkedes også at få blodtrykket sat noget ned, men det holdt desværre ikke, da hun kom hjem. Dog noget hjalp det. I 1956, da vi var i København, konsulterede vi derfor overlæge Dalsgaard-Nielsen, der regnes for Danmarks fineste specialist, når det gælder hovedpine. Han fandt også en medicin, der hjalp; og så tilrådede han et rekreationsophold på Vedbygård. Begge dele var min kone glad for. Hun kom friskere og gladere hjem til jul 1956. Nu gik det godt en tid, dog ikke uden svingninger op og ned. – Blodtrykket var stadig for højt – omkring 220–250 – og hovedpinen til tider meget smertefuld. Det tog også på nerverne; gav depressionsperioder og megen træthed. I 1958 søgte vi påny Dalsgaard-Nielsen, fik en ny medicin, som også hjalp noget, men helt fri for hovedpine var min kone dog sjældent. Så havde hun det uheld i november 1958 at falde, og brækkede derved den højre arm. Det tog et par måneder – godt og vel – før den ved ambulansbehandling blev god igen. I 1959 kom dertil nogle slemme galdestenssmerter, så lægen fandt det nødvendigt med en ny indlæggelse på Landshospitalet med en operation for øje. Julen 1959 måtte fejres på Afd. K. Opholdet varede fra 15. 12. 1959 til 16. 1. 1960, men overlægen turde ikke foretage en operation på grund af min kones alder. Nu gik det godt et årstid, så meldte galdestenssmerterne sig igen og den 21. april 1961 blev min kone indlagt påny på Afd. K. Denne gang foretoges en stor operation: Galdeblæren fjernet, blindtarmen fjernet, – og desuden noget mere, sagde overlægen. Den 25. maj 1961 kom hun hjem, og derefter holdt vi en tiltrængt ferie hos Lisbeth og Ole i Dronningmølle, Nordsjælland. Det var et dejligt sted at være!

Året før havde min kone været på rekreation – efter en sygdomsperiode i august–september – ovre på »Baronessens Hvilehjem« i Svanninge på Fyn. Også et kønt sted, men ikke så festligt som i Dronningmølle hos vore børn og børnebørn. –

1962–63 fik min kone røntgenbehandling for en hudlidelse på Kongevejens hospital og blev helt rask for denne lidelse.

I maj 1963 konsulterede vi Dalsgaard-Nielsen igen for blodtrykshovedpinen, og han tilrådede min kone, at hun skulle lade sig indlægge til en medicinsk undersøgelse på Landshospitalet. Han mente, at der var noget ved blodet, der kunne rettes. –

Den 4. juli 1963 blev min kone så indlagt for 4. gang i løbet af de otte år. De fandt også ud af, hvad der var i vejen – der manglede et stof – kaldet B 12 – og nu kunne hun snart komme hjem igen. Men da skete det en nat, da hun ville undlade at ringe på nattevagten, at hun faldt på gangen ind til toilettet og brækkede lårbenshalshalsen. – Det var den 21. juli. Nu blev hun flyttet over på afd. K. – og der var lange udsigter til at komme hjem.

Det blev et langt og drøjt sygeleje indtil den 28. september, da Falcks ambulance kørte hende herhjem. Gå alene kunne hun ikke, men når vi var to, der støttede hende, så kunne vi dog liste rundt i stuerne. Og hvor var Cecilie glad for at komme hjem!

Men kræfterne og livsmodet var borte – og kom ikke mere.

Jeg har skildret min kones sygdomsperioder så udførligt for dermed at fremhæve, at det er ikke altid let at blive gammel. Sygdom er en tung byrde. Den tager både på de legemlige og sjælelige kræfter. Det er ikke nemt at være glad, når man er syg. Sindet lider derunder. Man kommer let ud af balance. Bliver mismodig og utilfreds med sin livsskæbne. Sådanne perioder måtte vi også igennem. Men når jeg nu har dvælet ved disse mørke, tunge og triste perioder, så må jeg – sandheden tro – dog sige: Sådant var det ikke altid.

Ind imellem sygdomsperioderne havde vi mange lyse og gode stunder, hvor vi, sammen med gode venner kunne tage del i det, der glædede vore sind og hjerter. Så god har Gud været imod os! Jeg har foran nævnt *søndagsgudstjenesterne* – både i Sct. Mariekirke, i Sundeved frimenighedskirke eller i andre kirker, hvor vi oplevede rige højtidstunder. Også de store kirkelige og folkelige møder tog vi del i gennem alle årene på nær det sidste. *Grænsesognenes vintermøde* i Burkal og Hostrup, hvor vi traf så mange gamle venner, så vi altid

hen til med glæde. Det samme gjaldt *Kirkeligt Samfunds årlige pinsemøde* og det nationale årsmøde både i Nord- og Sydslesvig. Også efterårsmøderne på Højer ungdomsskole var det os en glæde at være med til.

Ja, og så kom jo alle de mere private familiefester, som min kone især glædede sig til – og i reglen havde lykke til at kunne tage del i. Der var Helges og Valborgs bryllup i 1952. Og der var barnedåb og konfirmationer og store fødselsdagsfester indenfor den snævrere familiekreds og indenfor vor store vennekreds. I reglen fik Mor kræfter til at være med til disse fester. Glæden dertil kaldte kræfterne frem. Når jeg gennemlæser min dagbog og kalender fra disse år, ser jeg, at det bliver et stort antal konfirmationsfester, bryllupper, runde fødselsdage og andre fester, vi har været med til fra år til år. Også vore 18 børnebørns dåbsfest har vi naturligvis taget del i.

I 1955 tog Niels Jakob og Karen os med på en dejlig tur sydpå. Vi kørte i bil og kunne derfor gøre alle de afstikkere, vi havde lyst til. Vi var f. eks. i Bad Pyrmont og oplevede der en vidunderlig skøn dag i mindet om, at her havde mor opholdt sig på rekreation et par måneder i 1921. Vi var i Luther-byen Worms og det skønne Heidelberg, hvor vi trods adskillige rejser i Tyskland, ikke havde været før. Og videre gik det mod syd til Schwarzwald, Schweiz og Italien. Hvad vi oplevede af skønt i disse 10–11 dage, glemte vi aldrig. Og trods mor's svage kræfter holdt hun turen ud. Senere gik vore ture til besøg hos børnene her i Sønderjylland, Kolding og på Sjælland. Også disse besøg gav os rige oplevelser. Guldbryllupsfester hos vore gode venner: *Erik Appels i Skibelund, Quistgårds i Åbenrå, bygmester Olsens i Slagelse, P. Boesens, Stubbom*, var også med til at opmuntre min kones sind. Også præstekonventer og grænsesognenes lærerkonvent tog vi del i, så længe kræfterne slog til. Ja, og så havde vi vore egne mindedage. Min 70 årsdag i Vedsted Landbohjem med 130 gæster fik et strålende forløb og en smuk afslutning ved søen i Vedsted præstegård – takket være Lomholt-Thomsen og hustru. Mors 70 årsdag blev holdt i Rødding hos Bent og Alma, som altid har hjulpet os, når Mor ikke var rask; men hendes 75 årsfest holdt vi selv her i Sønderborg på »Hotel Ansgar«. Det blev en fest for børn og børnebørn – samt den nærmeste familie – ialt 42. Og det blev en stor og glædelig oplevelse for Mor og mig at indbyde til denne fest, som blev hendes sidste som værtinde for så mange. Min 75

årsdag holdt vi i Vedsted, først i kirken, så i Landbohjemmet. Her var også kun de 42 med. – Billederne fra denne fest viser, at Mor endnu i 1960 kunne være munter og glad og veloplagt.

Agnete, Mor og jeg havde kort forinden haft en dejlig Jyllandstur i vor gode gamle bil i 5 dage. Turen var gået over Jelling – Silkeborg – Viborg – Randers – Grenå – Mols bjerge – Ebeltoft – Århus – Horsens – Vejlefjord – Kolding – Skamlingsbanken og hjem. Også denne tur var Mor glad for og optaget af.

I 1962 var mors helbred meget vaklende, men vi var dog med til Hans Christians konfirmation i Virum den 8. april, hvorfra vi har det billede af mor, som er foran i bogen, hvor hun sidder glad med kaffekoppen i hånden. I maj var vi til Bodil og Folmer Christiansens sølvbryllup og i juni til pinsegudstjeneste i Sundeved frimenighedskirke og derfra til besøg i Ø.-Lindet og Rødding. Anden pinsedag var vi til indvielse af Løgumkloster Højskole, ligesom vi tidligere havde været til Refugiets indvielse, men længere hen på sommeren fik mor det ikke godt. Vor genbo, fru Madsen, som vi holdt så meget af, døde den 11. 8. Det gjorde et stærkt indtryk på mor. Det samme gjorde Ingeborg Tychsens død sidst i juli. »Nu bliver det min tur«, sa' mor ofte. Og hun føjede til: »Jeg vil også gerne dø *nu*, blot jeg må få en mild og blid død«. Det samme sagde hun, da hun lå på hospitalet i sommeren 1963. – Men vi fik dog lov til at fejre mors fødselsdag en gang endnu og tillige at holde jul sammen. Fødselsdagen holdtes den 25. 11. Alle børnene fra Kolding, Rødding og Ø.-Lindet var hjemme. Agnete også. De følgende dage havde mor det godt, var til kongest hos Kathrine Sibbesen. Så også fjernsyn. Helge kom hjem på besøg. Mor var med til Rigmors fødselsdag. Skulle også have været med til Arnfreds 80 års fødselsdag på Refugiet, men det magtede hun ikke. – Hun var dog med ude for at købe julegaver – og enkelte julebreve skrev hun også. Juleaften var vi i kirke og juledag og de følgende dage var vi i Rødding og Ø.-Lindet. Det blev mors sidste jul!

Så begyndte 1963 – og året begyndte godt. Cecilie overtog selv middagsmaden, som vi ellers havde fået hos moster Midde, og alt gik godt i januar og første halvdel af februar. Vi havde gæster nogle gange, og mor var til fødselsdag hos Kathrine. Så også fjernsyn og hørte udsendelsen fra afstemningsfesten i Emmerlev sogn. En stor glæde var det for mor, at Helle og Valborg fik en lille pige på Gunnars fødselsdag den 29. januar, og at hun skulle hedde Gunver.

Men sidst i februar måtte mor gå til sengs og vi havde dr. Linnet, der foretog en grundig undersøgelse. »Hjerte og lunger er der ikke noget i vejen med. Smerterne i ryg og mave kan skyldes nerver efter operationen sidste år«, erklærede lægen. »Nu skal fru Nielsen have massage og ny medicin og indsprøjtning af B-vitaminer«. Hen i marts bedredes humøret og jeg læste hver eftermiddag af bogen: »Min far var lærer«. Bogen: »Min far var præst« havde jeg før læst højt for mor, som klagede over, at hun ikke kunne se. Lidt efter lidt syntes insprøjtningerne at hjælpe. Vi kunne begynde at gå tur, når vejret var godt. Vi skulle have været til Virum til Niels's konfirmation, men det måtte vi opgive, hvad mor var meget ked af. Men det lykkedes dog at komme så vidt, at vi kunne være med til Aages konfirmation i Rødning skærtorsdag den 11. april og til degn Aallings 80 års fødselsdag i Vedsted den 28. april.

Begge disse to fester var mor meget glad for at kunne tage del i – selv om hun bagefter var uhyre træt. Da skoven sprang ud, kørte vi en tur i Nørreskoven, og det gik godt. Så kom der nogle spændende dage. Lille *Gunver* skulle døbes den 12. maj. Mor skulle være fadder og gudmor, og jeg skulle døbe hende. Men *kunne* vi rejse? Jo, mors stærke vilje gav hende kræfter og mod til rejsen. Den 10. maj tog vi lyntoget kl. 7,40 til København. – *Hans* hentede os på stationen, og alt gik godt. Vi boede i Gentofte hos Hans og Karen, og besøgte også Lisbeth og Ole. –

Søndag morgen kl. 8,30 kørte Hans og familie for os til Soderup kirke. Det var en skøn tur gennem majgrønne skove. Bære den lille *Gunver* til dåben havde mor dog ikke kræfter til, det måtte Valborg selv, hvad der også er ret og rimeligt, men farmor stod fadder. Bagefter tog vi del i en smuk familie- og dåbsfest i hjemmet på Holmegård og kørte så atter til Gentofte. De følgende dage var vi hos en øjenspecialist og hos Dalsgaard-Nielsen. 17. majdagen rejste vi hjem. Men aftenen før kørte Jens en dejlig tur for farmor og farfar gennem Nordsjællands skønne og nyudsprungne skove. Den tur glædede os begge meget. – – At mor var træt efter rejsen var ikke underligt; men vi var dog i Nejs en uges tid efter.

Det var så den sidste rejse til Sjælland og Nejs, mor kom ud på – men glad var hun for at det lykkedes. I den følgende tid lå hun mest til sengs og havde det ikke godt, hverken fysisk eller psykisk.

Pinsedag havde mor det dog bedre, så vi kunne have besøg af Marie med familie fra Øster Lindet. Vi spiste på »Ansgar«. – Men de følgende dage var det ikke godt. Alma og Bent var senere hjemme, og de tilrådede mor – ligesom dr. Linneth efter brev fra Dalsgaard-Nielsen – at hun skulle lade sig indlægge til en medicinsk undersøgelse. Det holdt hårdt, men hun gik dog med dertil. Først skulle hun dog have en ferie i Rødning til en forandring, og så kunne vi få hovedrengøringen herhjemme til side imens. For også dette praktiske tænkte mor på til det sidste. *Orden* skulle der være i alt. Rent og pænt skulle vort hjem også være. –

Så hentede Dorte og Aage den 16. juni mormor og hun blev i Rødning til den 26., skønt det kneb at holde hende deroppe så længe. – Mor har haft den ejendommelighed, at når hun var hjemme, så kunne hun længes efter at komme hjemmefra, men når det så var sket, ville hun snart hjem igen. –

Den 30. juni holdt Sønderjydsk Idrætsforening en stor jubilæumsfest på Idrætshøjskolen. Agnete var med til at ordne den. Da kom mors gamle interesse for gymnastik op i hende, og sammen med moster Midde og Katrine Sibbesen overværede hun festen og glædede sig over alle de mange unge idrætsfolk. Det var den sidste fest mor oplevede, men den harmonerede godt med hendes ungdoms idealer. – At hun var træt de følgende dage er en selvfølge, og så kunne også tungsindet over hendes skæbne med sygdom og lidelse komme op i hendes sind. Hun var også angst for at skulle indlægges på hospitalet. Men da dagen kom, den 4. juli, gik det helt godt. Hun kom ind på en 2 mands stue, hvor fru borgmester Andersen lå i forvejen. Da hun rejste, fik mor fru Hårder fra Rønshoved højskole som stuekammerat. Mor var glad for dem begge, ligesom hun var glad for at ligge på den medicinske afdeling. Men som nævnt fik opholdet her en brat og sørgelig ende ved det ulykkelige fald. Og så måtte hun jo over på den kirurgiske afdeling. Opholdet der var strengt og varede som nævnt til den 28. september.

Den sidste tid herhjemme.

Som mor selv følte, at det var en lykke at komme hjem, sådan følte vi andre det også. Nu skulle vi prøve at være så gode imod hende, som vi kunne.

Der skete også en forandring i hendes sindstilstand, da hun kom hjem. På hospitalet var hun tit meget langt nede; kunne til tider være utålmodig over at skulle blive der så længe. Nu kom det milde og gode i mors sind atter frem og vandt sejr. Hun blev så taknemlig overfor os alle. Der kom noget fint og kærligt, noget lyst og godt op i hendes sind. Det havde været der altid, men var trængt tilbage og holdt nede i de perioder, da sygdommen gjorde sindet tungt og mørkt.

Nu kunne hun sige: »Far, kom og hjælp mig! Du har altid været så god imod mig og altid hjulpet mig, når det var svært for mig.« Takket være den gode hjælp fra mange sider, kunne mor også nu blive plejet og hjulpet. Vore gode menighedssøstre ydede os en usigelig god og kærlig hjælp. Hver morgen kl. 7,45 kom Søster Marie og gjorde min kone i stand. Jeg hjalp naturligvis til, det bedste jeg kunne. Igen om aftenen kom Søster Marie eller hendes afløser og gav mor en indsprøjtning, der i reglen virkede sådan, at hun sov en 5–6 timer i et stræk. Så måtte vi hjælpe hende til rette med både det ene og det andet. Moster Midde ydede en enestående god hjælp lige fra den første til den sidste dag – både nat og dag, når der var brug derfor. Også moster Nanne kom i flere dage og hjalp – både dag og nat. Vore egne børn var alle flinke til at besøge deres mor og hjælpe det, de kunne. *Alma* var her i flere perioder nogle dage ad gangen. Så kunne vi skiftes til at våge. *Lisbeth* var her i hele sin efterårsferie og det samme var *Agnete*, som yderligere fik ferien forlænget. Det var en god hjælp at have dem hjemme. Desuden fik vi ved fru Bondes anvisning pens. sygeplejerske, frk. Petersen, til at holde vagt hver dag fra kl. 13–16, så vi andre kunne hvile i de timer og så tage vagten om natten. Fru Fåborg afløste en gang imellem frk. Petersen. Al denne gode hjælp var mor og jeg inderlig taknemlig for. –

Også dr. Linné, som min kone var så glad for, ydede os god hjælp – både ved at give beroligende medicin og ved selv at komme på besøg. Appetit havde mor ikke, derfor spiste hun kun helt lidt – og derved svandt jo også kræfterne. Egentlige smerter havde mor ikke mange af, men da Falck-mændene bar hende op, fik hun et ribben trykket ind, og det generede hende en del, selv om dr. Linné havde lagt et fast bind om brystet. –

Vi kunne straks se, at mors kræfter var taget stærkt af under det lange sygeleje, og at det gik nedad bakke allerede i de første dage af

oktober. – Undertiden mente hun selv, at det var på det sidste. Men hjerte og lunger var stærke.

Den 5. oktober kom alle vore børn hjem. Om aftenen var vi alle samlet hos mor og holdt en kort aftenandagt sammen. Vi sang nogle salmer, som vi vidste, mor var glad for og som hun kunne udenad: Den signede dag – Jeg er træt og går til ro – Sov sødelig –. Mor kunne selv synge med og bede Fadervor sammen med os. Hun var ganske rolig og fattet og sa' tak til os alle. Næste dag takkede hun børnene, for at de kom. Hun var klar over, at det var sidste gang, hun så alle sine børn samlet. Det var det også. Men der gik alligevel 4 uger, før kræfterne var udtømt. I visse perioder var mor urolig og uklar i den tid, men til andre tider var hun ved klar bevidsthed. Søster Marie kendte hun til den sidste dag. Og det samme gjaldt vor gode ven, afdbest. Stenbæk, som min kone holdt så meget af og agtede så højt. Hun ville gerne, at han kom en lille stund hver dag i de sidste dage; så blev hun så tryk og rolig. Og vi er taknemlig for, at Stenbæk opfyldte hendes bøn! –

Hun var i den sidste tid angst for at være ene. Derfor kaldte hun bestandig på een af os – undertiden også selv om vi sad hos hende.

Vi samledes i reglen og sang aftensang, bad Fadervor, bekendte den kristne tro og lyste velsignelsen over hende. Det var hun glad for. Så kom der ro og fred over hendes sind. – De sidste dage i oktober blev mor mere bevidstløs, kendte ingen og var ikke let at få kontakt med. Men hun vedblev at kalde på os alligevel. Hjertet begyndte også at slå mere uregelmæssigt. Søndag den 3. november holdt biskop Dons Christensen en radio-gudstjeneste i Ribe domkirke. Da mor hørte kirkeklokkerne – og salmesangen – sagde hun: De salmer kender jeg! Det var salmerne: Tusind år stod Kristi kirke – Krist stod op af døde – Du som går ud fra den levende Gud – og Lyksaligt det folk, som har øre for klang heroven fra. –

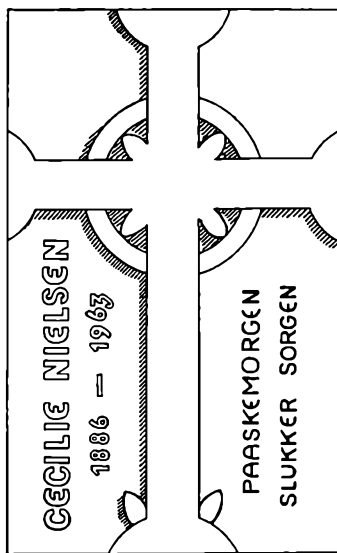
Nu fik mor foran dødens port et bud fra den levende Gud om opstandelse fra de døde gennem salmernes toner. De salmer, som hun havde elsket og sunget med på i mange år.

Det var Agnete og jeg taknemlig for. Natten mellem den 3. og 4. november kaldte mor ustandseligt på far. Far – kom far – skønt jeg var hos hende. Kl. 6 morgen hørte hendes kalden pludselig op. Hun blev stille, men hjertet hamrede voldsomt. Hun havde feber 39,2.

Jeg tilkaldte lægen. Mor var bevidstløs. Dr. Rasmussen kom i stedet for dr. Linnet, der ikke var hjemme. Han mente ikke hun havde længe igen. Gav hende en smertestillende injektion, hvorefter hun lå stille som i en dyb søvn. Kl. 3 om natten den 5. november, da Agnete og jeg sad med mors hånd i vor, sov hun stille og blidt ind. Hendes bøn var hørt.

Vi havde i de tunge og strenge dage erfaret, at Gud er de hjælpeløses Gud og Fader. Det sagde vi nu af hjertet tak for!

Et rigt og bevæget liv i en bevæget tid var nu levet til ende.

Mindesten

tegnet af Johan Thomas Skovgaard, hugget af sten- og billedhugger
Forsberg, lagt på min kones grav på vor 44 års bryllupsdag.

Cecilies barndom og ungdom

Medens jeg i de to foregående afsnit er gået *baglæns* i skildringen af min kones liv og levned, så vil jeg nu i det følgende gå frem i kronologisk orden. – På den måde tror jeg, at man bedst forstår sammenhængen og udviklingen i hendes liv og gerning.

Cecilies barndomshjem

Cecilie er født og vokset op på en sønderjysk bondegård. Hendes far, *Hans Hansen*, Nejs i Broager sogn, var een af danskhedens betydelige mænd. Han var født i 1847 og havde således som 17 årig ung mand oplevet krigen i 1864, da tyskerne med magt erobrede Sønderjylland. Men han levede hele sit liv med det håb, at Sønderjylland en gang ville komme tilbage til Danmark. Selv da det så mørkest ud under den første verdenskrig 1914–18 kunne han sige med overbevisning: »Når vi nu kommer tilbage til Danmark.« En tvivler spurgte: »Tror du virkelig, vi gør det?« »Ja, absolut«, svarede Cecilies far.

Udfra dette faste håb og i denne levende tro ydede han gennem hele sit liv en god indsats og virksom støtte til bevarelsen af alt, hvad der var dansk. Det gjaldt i kampen om jorden, og det gjaldt i hævdelsen af modersmålets ret i det folkelige og kirkelige arbejde. Med vågent sind levede han og hans hustru – og senere deres børn – aktivt og personligt med i alt dansk virke.

Som ejer af den gamle slægtsgård i Nejs, som han drev med megen dygtighed og sund økonomisk sans, nød han stor tillid og anelse iblandt Sundeveds danske befolkning. Også hjemmetyskerne så op til ham med respekt og agtelse. Som ung havde han været elev på Askov højskole og haft stort udbytte deraf. Hvad han havde mødt her, levede han med, og forbindelsen med højskolen prægede hele hans livsindstilling både personligt og folkeligt. Skønt det ikke lå for ham at tage stærkt del i det offentlige eller udadgående liv – han

var af natur og karakter stilfærdig og tilbageholdende – så øvede han dog i det stille en betydningsfuld gerning til fremme af det danske liv, hvor det var muligt. Gjaldt det økonomisk eller personlig støtte, var han altid rede. Hans sunde dømmekraft, retsind og offer-sind skabte respekt.

I dette velstillede hjem ved Flensborg fjord voksede Cecilie op sammen med sine tre søstre. Gårdens beliggenhed havde de skønneste og frieste omgivelser. Markerne gik langs Flensborg fjord overfor Holdnæs på Angel. Udsigten fra Nejsbjerg over fjorden til Angel, Rinkenæs og Okseøerne var og er vidunderlig. Men der var også skønt inden døre med de gamle stilfulde møbler og smukke billeder på væggene. Der var jo råd til at holde alt – både ude og inde – i den fineste orden, og der var sans derfor. –

Cecilies mor, Maria Cecilie Andersen fra Gammelgab var også ud af en gammel bondeslægt på Broagerland. Hendes morbror var den kendte og fremragende dygtige foregangsmand på landbrugets område, Claus Peter Wolff, hos hvem H. P. Hanssen, Nørremølle, lærte landbrug i sine unge dage. – Men da Cecilies mor allerede døde i 1902, har jeg ikke kendt hende, men nok en del af hendes søskende, der gjorde indtryk af at være dygtige og viljestærke mennesker, så jeg er ikke i tvivl om, at Cecilie, som de andre søstre, også har fået en god arv fra deres mor, selv om hendes sygdom ofte tyngede hårdt. Mosteren, tante Cecilie, blev i de følgende år en god og opofrende hjælp i hjemmet.

Da Cecilie kom i skole var fortyskningen af skolen i fuld gang. Efter 1888 var det kun tilladt at give et par religionstimer på dansk ellers foregik al undervisning på tysk, – og børnene skulle også helst tale tysk på legepladsen, men det formåede man dog ikke at få de danske børn til. Værst var det på de store festdage – kejserens fødselsdag, Sedan-dagen o. s. v., når man ville tvinge børnene til at synge: »Ich bin ein Preusse«, så sang de i stedet: »Ich bin *kein* Preusse«, og hørte læreren det, vankede der klø.

Sådan fortalte overkirurg, professor Ionas Collin mig en gang i et brev, at han under et besøg i min kones hjem havde hørt Cecilie fortælle om en sådan episode i skolen. Den lille pige sluttede med at sige: »Men æ blyv ve mitt!« Nej, tvinge børnene til at blive tyske, det formåede den tyske skole ikke, selv om den gjorde, hvad den kunne. Det, den opnåede derved, var at styrke den stædighed, som sad

sønderjyderne i blodet. De holdt endnu mere fast ved det danske. – Men trods skolens tvang og vold imod modersmålet, må det dog også siges, at set ud fra et rent kundskabssynspunkt, så lærte børnene meget i den tyske skole – naturligvis først og fremmest tysk! Mange kunne tyske folkesange mindedes de senere med glæde.

Konfirmandundervisningen hos den statelige provst Reuter fik Cecilie ikke meget ud af, skønt den foregik på dansk. Dog var hun taknemlig for at have lært en del danske salmer udenad. Det havde hun glæde af senere i sit liv. – – –

Efter den tyske skolegang og konfirmationen kom et ophold på en dansk efterskole til at stå som en vidunderlig skøn og rig oplevelse for mange danske sønderjyder – også for Cecilie. Hun glemte aldrig, hvad sommeren på Hejls efterskole havde betydet for hende. Her var frihed og glæde – og godt kammeratskab. Med en glubende appetit tog de imod alt det danske, som mødte dem her. Dansk historie og litteratur. Det danske modersmåls brug var jo noget helt nyt som skolefag. På efterskolen kunne de blive rodfæstet i det danske, som de havde med hjemmefra; og der skete en personlig udvikling i de unge sind. Livet blev rigere at leve. Efterskolen så det jo ikke først og fremmest som en opgave at fylde eleverne med kundskaber, men at hjælpe dem til at finde sig selv og leve et ret menneskeliv. Et dansk menneskeliv, selv om det skulle leves som tyske statsborgere.

Det var en stor lykke for de unge sønderjyder – ja for alle unge i overgangsalderen – at komme på en sådan skole, hvor det ikke er det faglige, men det menneskelige, der er det primære. Thi i denne periode af et menneskes liv, hvor det vokser og modnes i både fysisk og åndelig henseende, sker der en forberedelse og et valg til den opgave, som ethvert menneske senere skal dygtiggøre sig til. – Fra Hejls efterskole gik Cecilies vej atter hjem, men et par år senere fik hun lov til at prøve sine kræfter iblandt fremmede, idet hun fik plads som ung pige på Bejstruggård i Københoved hos Kloppenborg Skrumsager. Det var en god læreplads og et godt hjem at være i. Og det var på en egn, hvor der var en vågen dansk ungdom, som ofte samledes i forsamlingshuset til møder, gymnastik, diletant og andre fester. I dette ungdomsarbejde tog de unge fra Bejstruggård livligt del. Og både det daglige arbejde og hjemlivet i Kloppenborg Skrumsagers familie samt ungdomsarbejdet i forsamlingshuset tiltalte

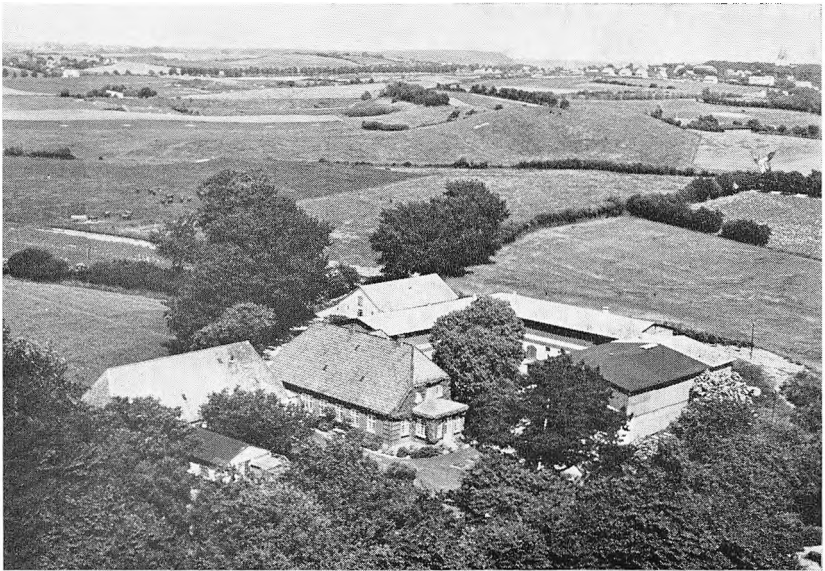
Cecilie meget. Hun var glad for det år i Københoved og fik mange gode venner dér, ligesom hun havde fået det på Hejls efterskole. –

Atter kom Cecilie hjem – og det er en god form for oplæring i de unge år til en praktisk gerning – denne skiften mellem ude og hjemme. Nu var hun rigtig oplagt både til arbejdet hjemme og til at tage del i ungdomsarbejdet i Broager.

I 1907 blev Cecilie elev på Frederiksborg højskole, og det blev en begivenhedsrig sommer. Med liv og lyst gik hun op i skolearbejdet, og velbegavet, som hun var, fik hun meget ud af alle de fag, som hun tog del i. Mest glad var hun for Holger Begtrup's foredrag om »Det danske folks historie i det nittende århundrede«. Livet på en dansk højskole var ikke mindst for unge sønderjyder en stor oplevelse. Men der skete også noget andet den sommer. En af skolens lærere, Niels Eggert, som den gang var 30 år, forelskede sig i den unge sønderjyske pige, men sagde intet herom, før skolen var sluttet, og Cecilie var rejst hjem til Nejs. Hen på efteråret blev de forlovet, og dermed var Cecilies skæbne beseglet. Hun skulle blive højskolemor, når Eggert fik bygget den højskole, han drømte om at få. Men forinden udrustede Cecilie sig til denne store og krævende gerning i højskolens tjeneste. Hun tog på Borups Højskole i København og senere på kursus i gymnastik på Askov Højskole og i håndarbejde og syning på V. Vedsted Efterskole. Alle tre steder var hun glad for at være, og især den vinter i København stod senere for hende med en egen glans. Her havde hun lejlighed til at få musikundervisning, gå i teater og til koncerter. Men størst betydning fik det, som hun mødte og oplevede på selve højskolen, der havde mange fremragende lærere. Tidligere havde hun sammen med unge sønderjyder taget del i et kursus hos kgl. skuespiller, prof. P. Jerndorff, der underviste dem i oplæsning. Nu fik hun ham til lærer igen, hvad der glædede hende meget. Han var jo en af vort modersmåls fineste fortolkere. Det var således en vinter, der gav rigt udbytte – både personligt og kundskabsmæssigt.

I 1908 købte Eggert grund til højskolen af Niels Dael, tæt ved Liselund. Og her byggede Cecilie og Niels Eggert så i 1908–09 Antvorskov Højskole v. Slagelse. Egnens højskoleinteresserede befolkning slog kreds om skolen og ydede den god støtte i årene, der kom. Den 10. november 1908 blev grundstenen nedlagt og i maj 1909 modtoges det første elevhold.

Men forinden havde Cecilie og Eggert holdt bryllup i Broager,

Nejsgård 1920 med udsigt til Broager.

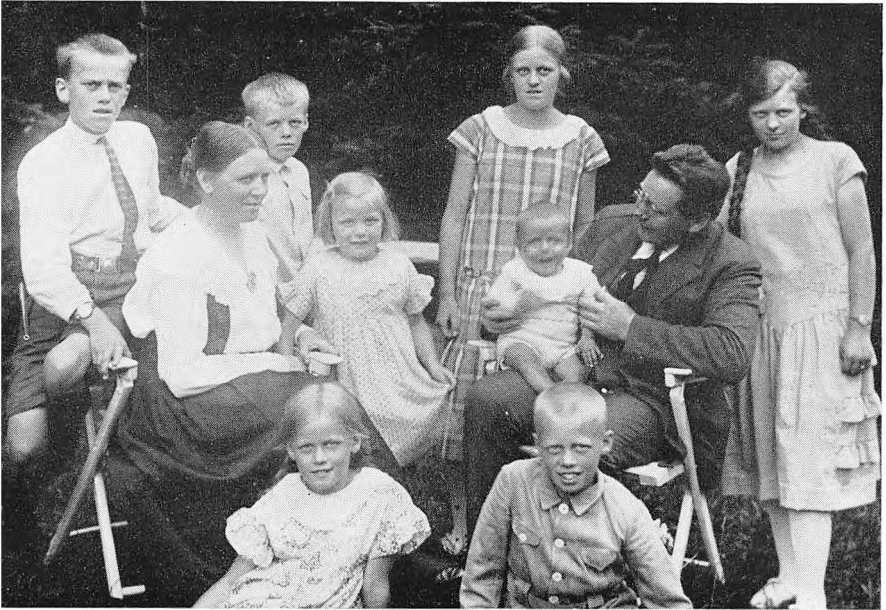
Bedstefar i Nejs og de fire døtre.

De første billeder jeg fik af Cecilie i 1917.

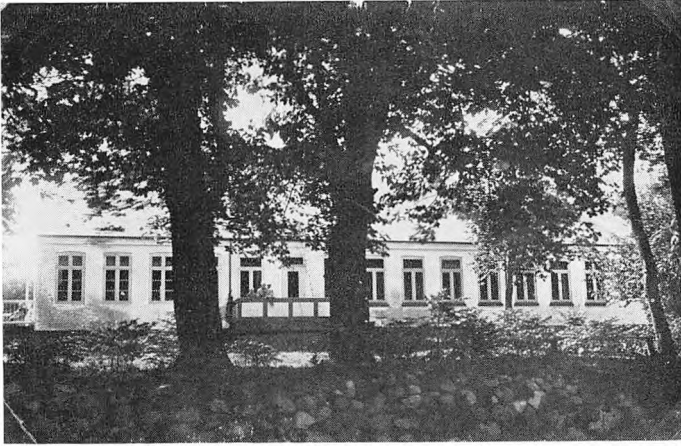
Cecilie og børnene i Antvorskov 1917.

Hele familien i haven 1926 - se side 48.

Vedsted prestegårdshave med udsigt over søen til kirken.

Vedsted præstegård 1920.

*Hos fotografen
1930.*

*Den danske præstegård i Højer
1936.*

kirkeligt viet i Sundeved frimenighedskirke af pastor Jørgen Eriksen. Det var et vovestykke for de to unge, som nu begyndte på Antvorskov Højskole, men de tog fat med friskt mod og tro på, at det nok skulle gå, skønt hverken højskolerne eller deres elever fik den støtte fra staten, som de får i dag. Det krævede megen idealisme at gå ind i højskolens tjeneste den gang. Ofte krævedes der også afsavn på de livsgoder, som man i dag finder rimelige. Men Antvorskov Højskole fik elever og egnens befolkning sluttede stærkt op om det unge forstanderpar, så det blev seks lykkelige og rige år – trods de økonomiske vanskeligheder – Cecilie og Niels Eggert havde på Antvorskov Højskole. Men i efteråret 1915 blev Eggert alvorligt syg og døde juleaften 1915.

Det var et hårdt slag for Cecilie, som nu sad alene tilbage med fem børn og ventede det sjette.

Når jeg nu efter Cecilies død tænker på hende, går mine tanker først tilbage til Antvorskov Højskole i vinteren 1915–16. Da Eggert blev syg, bad de mig om at komme som vikar en kort tid. Jeg havde tidligere i 1910 været lærer på skolen. Jeg afbrød derfor mine studier ved Københavns Universitet for at hjælpe mine gode venner. Men da Eggert døde, og skolens elever gerne ville fortsætte, såfremt vi lærere ville blive, ja, så kunne jeg ikke sige nej dertil under disse forhold. – Det er i nøden, man skal kende sine venner.

Jeg så da Cecilie som ung enke – hun var jo kun 29 år – udvise en energi og viljestyrke i det daglige arbejde som skolens leder, der vakte alles beundring. Hun viste den vinter, at hun var i besiddelse af en sjælsstyrke, som det kun er få givet. Hun bar sin sorg og lidelse og øvede sin gerning både overfor børnene, eleverne og os, hendes medarbejdere, på en beundringsværdig måde. Der var karakter, viljestyrke og sjælsstorhed over hendes skikkelse, som vordende mor. Med tillid og taknemmelighed overvågede hun skolens arbejde og lagde ikke noget tryk derover ved sin sorg. Hun viste os tværtimod, at sorg og glæde kan bo i det samme sind og leve under samme tag. For der var også muntre timer i hverdagslivet, og sådan måtte det jo være, hvor en stor flok unge var samlet på en højskole. Det, at skolens elever og lærere og hele den store vennekreds ude omkring, sluttede op om skolen, var en stor opmuntring for hende. Da nøden var størst, var hjælpen nærmest. Vinterskolen blev ført til ende, og i april 1916 solgte Cecilie skolen til højskolelærer P. Augustinus,

Vallekilde, og flyttede med børnene over i en lærerbolig, som var bygget på skolens grund. Den beholdt hun som sin ejendom.*)

Men forinden var Elisabeth født den 12. april 1916, og der var glæde over, at alt var gået godt.

De nye forstanderfolk, Karen og Peter Augustinus, blev Cecilies gode venner og hjælpsomme naboer i de følgende år, hvad hun altid var taknemmelig for at mindes.

Også den store vennekreds, som Eggert og Cecilie havde vundet iblandt egnens folk, sluttede nu stærkt op om hende og ydede hjælp og støtte på så mange måder. Et stort savn var det, at grænsen mod syd var spærret og lukket under den store verdenskrig, så forbindelsen til hjemmet i Nejs var afbrudt. Kun en enkelt gang kunne søstrene liste sig over ad den illegale vej; men det kunne koste dem dyrt, hvis det blev opdaget. Blandt de venner, som betød allermest, må jeg nævne Ingeborg og Johannes Olsen, Slotsalleen, Amelie og Niels Dael, Liselund. De blev både Cecilies og mine venner for livet.

Det samme kunne siges om mange, mange andre, men skulle jeg nævne alle, ville det fylde en hel bog. To hjem må jeg dog nævne endnu: Frands Frandsens, Havrebjerg, og Petetr Jørgensens, Hyllerup.

I de år Cecilie boede i villaen, samlede hun sig helt om børnenes liv og opdragelse. Hun sang med dem, gik tur med dem og fulgte med i deres leg, og hvad de ellers var optaget af. Og det viste sig, at børnene befandt sig vel og udviklede sig godt i de sunde og frie omgivelser. Den eneste af de 6, som ikke ville trives, var Elisabeth, så hun måtte ind på Kommunehospitalet i København, hvor Erik Begtrup var læge. Han fandt også ud af, hvad der var i vejen, så hun kom nogenlunde rask hjem til stor glæde for hendes mor og os alle. Da jeg boede tæt ved hospitalet, så jeg ofte over til hende og holdt Cecilie a jour med, hvordan det gik.

Da skete der noget afgørende for både Cecilie og mig. Vort venskab gennem de mange år, vi havde kendt hinanden, og især vort samarbejde i vinteren 16, førte os frem til, at vi gav hinanden vor tro og kærlighed og besluttede, at vi ville dele livet og livets opgaver i tiden, der kom. Vi følte begge, at sådan havde Gud lagt det til rette for os gennem de livets tilskikkelser, der var gået forud. Helt

*) Da jeg tidligere har skrevet om Eggert i Antvorskov Højskoles årsskrift 1916 og om skolens virke i jubilæumsskriftet 1958, skal det ikke gentages her. I årsskriftet findes også billeder af Eggert og Cecilie og højskolen.

og fuldt gav vi vort hjerte til hinanden, og begge oplevede vi den store lykke derved. Nu var Cecilie ikke længere ene om livets ansvar og livets opgaver. Vi var to om at dele både sorger og glæder. Og vi vidste, at ensomheden kun skulle være en begrænset tid. Fra da af mærkede jeg for alvor Cecilies gode sind og trang til at leve og gøre godt for andre. Hendes kærlighed og tillid var uden grænser.

Men vi var enige om, at vi ville ikke holde bryllup, før jeg havde min theologiske embedseksamen og kunne byde Cecilie og børnene et hjem i en dansk præstegård. Måske var det en fejl, for det medførte jo en tung belastning for Cecilie at være ene om alle de mange opgaver, som tiden og livet stillede hende overfor. Men sådan så man på ægteskabet dengang. Man skulle kunne forsørge en familie, før man giftede sig. Og der var ikke noget, der hed studielån eller kollegier til gifte studenter i årene før 1920. Vi skulle klare os selv. –

Det, som gjorde livet særligt svært for Cecilie i de år, da hun var ene med børnene, var især det, at hun på grund af krigen var helt afskåret fra sit hjem og sin familie i Sønderjylland. Ja, den krig 1914–18 tyngede hårdt på mange måder – også i det praktiske liv. Det var f. eks. svært at få det nødvendige brændsel og fødemidler – alt var rationeret – men her kom vore gode venner Cecilie til hjælp både med brændsel og foder til hønsene. Strengest var det for hende, når sygdom ramte hende og børnene som i januar–februar 1919, da »den spanske syge« tvang dem alle – også den unge pige, Margrethe – til at holde sengen. Denne sygdom var jo en sot, en epidemi, der gik over landet og medførte mangfoldige dødsfald. Selv havde jeg den i slutningen af 1918, og mange af mine studenterkammerater bukkede under. – Så sindene var opskræmte og fulde af angst i de dage, da sygdommen rasede. Det var strengt for alle. Men lykkeligtvis kom både Cecilie og alle børnene godt over den onde tid, selv om vi alle mærkede følgerne bagefter med træthed og udmattelse. –

Trods alt blev vor forlovelsestid – som vi hemmeligholdt for andre – dog en skøn og rig tid for os begge. Vi oplevede, i vor længsel efter at få vort eget hjem og blive helt eet om livet, *forventningens rige glæde*. I hver uge skrev vi til hinanden, så det blev til mange, mange breve, hvori vor kærlighed og længsel gav sig udtryk. Så ofte det var muligt, aflagde vi hinanden besøg og lærte derved hinanden bedre at kende. Vi var i virkeligheden – trods afstanden – fælles om livet og drøftede åbent og tillidsfuldt alle spørgsmål, store og små,

som livet stillede os overfor. Således blev fællesskabet om alt – også om vore børn – inderligere og stærkere fra år til år, og vi glædede os meget til den dag, da vi kunne holde bryllup og flytte ind i vort og børnenes fælles hjem og leve sammen som een familie.

En god hjælp og opmuntring i de år fik Cecilie ved at tage del i alle møderne på Liselund og højskolen. Det er en misforståelse at tro, at *ventetiden* ikke har værdi. Det har den på mange måder. Vi får tid til at prøve os selv og lære hinanden bedre at kende. Og forventningens glæde og sødme er både skøn og rig. Det ved da alle, som har længtes og været forelsket. Vi vokser og modnes i ventetiden. Og det var mig en glæde at se, at Cecilie klarede den opgave at være mor og opdrager for de 6 børn på en enestående tapper og god måde. Hendes samliv med børnene i de år var indholdsrigt og gav hende styrke.

En kvinde er vel altid skønnest og lykkeligst som mor, størst som mor – både når hun er ung og når hun bliver ældre. Moderpligten og moderværdigheden forlener hende med en vis myndighed, storhed og skønhed som menneske. Hendes evner og karakter træder tydeligst frem som mor. Hendes liv og livsindhold i sorg og i glæde bliver rigest som mor.

Sådan gik det også Cecilie – både i de år hun var ene og sidenhen i vort samliv. Børnene var noget centralt i hendes liv. Alle gode tanker og egenskaber voksede frem ved at være mor til så stor en flok. Have ansvar for dem og glæde af dem. –

At Cecilie i vor forlovelsestid kunne længes efter, at vi snart skulle holde bryllup, er vel en naturlig og forståelig ting ud fra de lykkelige år, hun havde haft i ægteskabet forud. Hun ville gerne, at børnene igen skulle have en far, som de havde tillid og kærlighed til. Og for mit vedkommende var børnene ikke en hindring for vort ægteskab, tværtimod. Jeg var glad for at gå ind til denne store opgave og påtage mig det ansvar, som fulgte dermed. Børn har altid haft min kærlighed og interesse. De er så umiddelbare og naturlige, når man møder dem med det samme sind. Og Cecilies seks børn havde jeg jo kendt og holdt af fra de var helt små.

Cecilie håbede og glædede sig derfor meget til den fremtid, vi gik imøde. Vi var jo begge unge endnu, Cecilie 30, jeg 31 – og vi ventede os meget af livet; vel også mere end virkeligheden kunne svare til. Den svundne tid, som fremtiden, træder jo ofte frem for os i en ide-

aliseret skikkelse. *Hverdagene svarer ikke altid til vore forventninger og drømme.*

Til tider kunne årene i vor forlovelsestid være strenge nok for Cecilie; især når sygdom stødte til. Og hendes legemlige kræfter var ikke store. Derfor led hun tit af træthed og hovedpine, der medførte nogen depression i visse perioder. Megen ro eller hvile var der jo heller ikke lejlighed til, når hun skulle passe huset og tage sig af børnene og alle de andre ting i hjemmet. Jo, det sled på nerverne i disse år.

I et brev skriver hun: »Jeg har haft det så svært med mig selv; – trætheden gør mig ofte så nedtrykt – – – Jeg kan ængstes for at det hele går i stykker for mig« – – – men så føjer hun til: »Når alt bliver mørkt og tungt for mig, så læser jeg dine breve, og deri finder jeg altid trøst. Å, hvor dine breve betyder meget for mig! De lyser op i alt det mørke og giver mig lyst og livsmod til at leve. Gud ske lov for, at jeg har dig, min kæreste ven! Havde jeg ikke dig at tænke på og længes efter, så gik det hele vist i stykker for mig«.

Ja, sådan kunne Cecilie skrive. Men betød mine breve meget for hende, så betød Cecilies breve ikke mindre for mig. Jeg har haft nogle af mine bedste og lykkeligste stunder sammen med Cecilies breve. De åndede ikke blot kærlighed og længsel, men også tillid og glæde ind i mit sind. Derfor var det mig også en trang og en glæde at sende Cecilie et brev til hver søndag – og undertiden også et midt i ugen. Jo, det er en lykke for to, der holder af hinanden, at dele livet og hverdagen med hinanden – selv om det kun kan ske gennem breve og i vor bøn for hinanden. Det erfarede vi i vor forlovelsestid.

I januar 1920 blev jeg cand. theol., og der var straks bud efter mig fra både frie og folkekirkelige menigheder. Men jeg havde lovet *Poul Hansen*, Vallekilde højskole, at vikariere for Uffe Grosen fra sidst i januar til april. – Så havde Cecilie og jeg tid til at overveje, hvor vi skulle vælge at bygge vort hjem og tage en gerning op. At det skulle være i Sønderjylland, var vi begge enige om. –

Den 23. juli 1920 holdt vi så bryllup. Det var en stor og glædelig festdag for os og vore venner.

Vi blev borgerligt viet af politimesteren i Slagelse og kirkeligt viet af *Niels Dael* i Havrebjerg frimenighedskirke, hvor en stor familie- og vennekreds var samlet omkring os. Også vore 6 børn var med i

kirken. Marie var da 10 år, Lisbeth 4, og de andre derimellem. Efter vielsen gik vi sammen til alters – så mange som havde lyst og vilje dertil. Det var således et virkeligt kirkebryllup. –

Så tog vi hjem til bryllupsmiddagen, som efter Amelie og Niels Daels indbydelse blev holdt på *Liselund*, hvor salen var smykket og bordene dækket på den skønneste måde.

Om aftenen, da bryllupsfesten var sluttet, blev vi modtaget på højskolen af forstander Augustinus og alle eleverne, der kom os imøde med fakler og sang og fulgte os og bryllupsfølget til Cecilies hus i haven. Det var ret et hyldest- og eventyrfølge i den illuminerede have – oplyst med kulørte lamper.

Så var bryllupsdagen til ende. Med glæde og tak til Gud og mennesker gik vi alle til ro. Vi havde haft en skøn og festlig bryllupsdag!

Bryllupsrejsen gik lidt senere til Bornholm, hvor vi en halv snes dage nød hvilen og naturens skønhed. –

På vor bryllupsdag havde vi modtaget et lykønskningstelegram fra provst Nissen i Haderslev. Nedenunder hilsenen var tilføjet: »Send straks en ansøgning til kirkeministeriet om embedet i Vedsted.« Denne provstelige ordre fulgte jeg. Og allerede den 5. august kom der meddelelse – med I. C. Christensens underskrift – at jeg var konstitueret som sognepræst til Vedsted sogn i Haderslev amt. Der var naturligvis forud for denne udnævnelse gået adskillige forhandlinger, men vi var alligevel overrasket over ministeriets hurtige afgørelse. Nå, det var jo i 1920!

Nu var ventetiden omme, og vort ægteskabelige samliv kunne begynde samtidig med at vi gik ind til vort arbejde i Sønderjylland som præstefolk i Vedsted sogn.

Årene i Vedsted Præstegård 1920-35

Den næste store begivenhed i vort liv efter genforeningen og vort bryllup var altså kaldelsen til præst i Sønderjylland. Jeg rejste derned midt i august for at følge istandsættelsen af præstegården og for at få bispeeksamen og ordination overstået. Til ordinationen, som blev foretaget af biskop G. Koch, Ribe, i Haderslev domkirke den 18. august, var Cecilie også med, men hun rejste tilbage til Antvorskov for at bringe alt derhjemme i orden til flytningen. Midt i sep-

tember kom Cecilie og vore 6 børn – samt vor gode unge pige, Anna Larsen.

I 1909 var Cecilie rejst hjemmefra Sønderjylland. Nu kom hun hjem igen efter at have øvet en god og betydningsfuld gerning for dansk ungdom på Antvorskov højskole og været til glæde og et godt eksempel for mange. Men hun kom ikke alene, men havde 6 raske og kvikke børn med.

Vor gode ven, møster Beth, havde givet hver af børnene et lille dannebrogslag, som de skulle udfolde, når de kørte ind over grænsen til mors hjemland.

I Over-Jerstal holdt L. P. Lauritzens lukkede vogn og tog imod hele familien. Så det var *med manér*, vi holdt vort indtog i Vedsted sogn. Flagene vajede langs vejen fra hus og hjem til velkomst for den nye, danske præstefamilie. Vi følte os lykkelige og glade for denne velkomsthilsen. Efter en middag på Slukefter kro gik vi sammen med de fire kirkeældste ned til præstegården, som har en sjælden skøn beliggenhed ved sø og skov. Ved indkørslen til alléen standsede vi, og kirkeforstanderskabet bød os velkommen til vort nye hjem og ønskede Guds velsignelse over vort hjem og gerning i sognet.

I præstegården var der mødt en del folk for at tage imod os og byde os velkommen. Flaget var hejst på den nye flagstang, som lige var rejst – for en dansk flagstang havde der aldrig været i præstegården før. Over hoveddøren var der guirlander med et stort: »Velkommen« i midten. –

Så var hele familien samlet i vort nye hjem. Der var naturligvis meget at se til i hus og have – og meget at tage vare på – ikke mindst for husmoderen. Men glæden og taknemligheden fyldte vore sind og hjerter.

Nu skulle livet og arbejdet i Sønderjylland begynde. Genforeningen skulle lidt efter lidt fuldbyrdes. –

Alle i sognet – tyske som danske – tog vel imod os. Dertil bidrog sikkert, at præstefruen var sønderjyde. Var en af deres egne.

Det var også en stor hjælp for mig i de første år, at Cecilie var fortrolig med den sønderjyske mentalitet og væremåde. Ja, og når de gotiske bogstaver og det tyske sprog i kirkebøgerne skulle tydes, var hun også en god rådgiver og hjælper. Hun forstod jo både sproget og folket.

Nu skulle vi – under dannebrog med korsets mærke – øve vor ger-

ning i dette store sogn, og min kone blev den bedste medarbejder, jeg kunne ønske mig. Når gerningen lykkedes så godt både i Vedsted og Højer, så skylder jeg Cecilie den største tak derfor. Vi var fra den første dag helt fælles om den gerning, der var os betroet.

Gæstfrit og venligt tog Cecilie mod alle, som kom i præstegården. Vore døre skulle stå åbne for alle sognets beboere, og for andre, der ville komme til os. Men de skulle også være lukkede for sladder og onde rygter – også lukkede for, hvad der blev os betroet i fortrolighed. I vore stuer skulle der kunne tales frit og åbent om det, der lå mennesker på sinde, – uden at det skulle spredes ud til andre. Hjemmets gæstfrihed og åbenhed var ikke mindst Cecilies værk. Hun havde en egen evne til at skabe hygge og hjemlighed, både for os, der hørte hjemmet til, men også for alle dem – og det var mange – som i årenes løb gæstede vort hjem. –

Vi fik 15 lykkelige år i Vedsted præstegård. Her fik Cecilie opfyldt sit ønske om at blive mor påny, da Agnete blev født den 17. maj 1921 til fælles glæde for os alle. Fire år senere blev Helge givet os som den bedste julegave, vi kunne ønske os. Nu havde vi 4 drenge og 4 piger. Alle sunde og friske. Og det er sandt, at børn er et hjemms største rigdom. –

Jeg har et lille billede på væggen i min stue, som jeg ofte ser på – og mit hjerte fyldes hver gang med tak og glæde. Vi er alle 10 med på billedet, som er taget i haven i Vedsted 1926. En smilende og glad mor er omgivet af hele flokken. Der er moderglæde – måske også lidt moderstolthed over Cecilies ansigt. På bænken sidder mor og far og de to små, Agnete og Helge. Bagved står de 4 store: Marie, Alma, Sjakob og Hans, og foran sidder Gunnar og Lisbeth. Det er et dejligt billede!

Børnene var altid det, som optog Cecilie stærkest. De var hendes glæde og hendes opgave. En mere opofrende mor har næppe nogen børn haft. Fra de var små og til de blev voksne, har hun fulgt dem alle med omhu og kærlighed. Ikke som en pylret eller bekymret mor. Børnene skulle have lov til at lege og færdes i frihed, men de skulle også tidligt lære, at friheden skal altid følges op af ansvarsfølelse. Cecilie tog børnene ved hånden og vejledede dem ved sit eget eksempel frem mod de livsværdier, der betød så meget for hende selv. *Danskhed* og *kristendom* er vel de to ord, der bedst giver udtryk for det, hun gerne ville vore børn skulle leve med i, som gode, ærlige og

redelige mennesker. Hun tog også børnene ved hånden om søndagen, når vi gik i kirke. Ikke at de blev tvunget til at gå med, men de fik en opmuntring til at følges med deres mor. Hjemme blev der sunget både muntre og alvorlige sange – og det var i reglen mor, der sang for. Også i skolearbejdet gav mor ofte en hånds-rækning – især i tysk. Og så lærte hun dem ordenssans og pligtfølelse i hverdagens gerning. De skulle føle ansvar overfor de opgaver, livet stillede dem. Høflige og hensynsfulde, hjælpsomme, skulle de være overfor mennesker, de mødte på deres vej.

Da børnene blev større, var det mors ønske, at de skulle tage del i det, som vi selv levede med i. Det gjaldt f. eks. hvad der foregik i ungdomsforeningen i Vedsted Landbohjem: gymnastik, møder og fester. –

Selv prøvede vi jo at leve vort liv og gøre vor gerning i den ånd, som både højskolen og kirken havde draget os ind i og givet os del i. Vi havde begge den opfattelse, at det er ikke de mange formaninger, der betyder noget for børnene, men forældrenes gode eksempel. Her gik Cecilie med glæde foran på den vej, hun ønskede hendes børn skulle følge. Både i menighedslivet og folkelivet tog hun selv helhjertet del. Og hun virkede stærkt både hjemme og iblandt sognets folk ved sin stilfærdige, men inderlige medleven i alt, hvad der var skønt og godt. Hun havde forstået ordet, der siger, *at høre og gøre er eet*. Den gode vilje skal omsættes i handling. Både i et hjem og i et folk skal der være lydighed mod det bedste i os selv. –

Med glæde lukkede Cecilie vort hjem op for unge og ældre til møder og sammenkomster. Hun var en gæstfri husmoder, der ikke gik uden om det arbejde, der fulgte med det store rykind. I reglen bagte hun selv det brød, der blev serveret til kaffen ved vore månedlige møder for menigheden, som blev holdt i præstegården. Hertil mødte der både unge og ældre i stort tal. Hvor mange tusinde kopper kaffe, der er skænket i Præstegården i årenes løb ved jeg ikke, men det er mange. Til det årlige sommermøde kom der ofte ca. 1000 mennesker, men den dag skulle de dog selv have brød med. Vi nøjedes med at give kaffe. Min kone havde en særlig evne til at lægge alt til rette i god tid, så hun også selv kunne være med til møderne og tage del i samtalen. Ofte var hun forsanger, især når nye melodier skulle indøves. Hun havde mere sans for musik og sang, end jeg har. –

Der blev i disse år levet et rigt og lykkeligt liv i Vedsted præste-

gård. Der var munterhed og arbejdsglæde. Cecilie var livet i huset! Vi glædede os over alt det skønne, vi ejede i fællesskab både ude og inde. Og her var plads til, at vi alle kunne røre os frit i de mange store stuer og den dejlige have og park ved søen. Den sø på 15 td. ld. som hørte til præstegården, hvor vi om sommeren sejlede i vor egen båd, badede og svømmede, havde vi megen glæde af.

Om vinteren havde børnene den fineste skøjtebane her. Jo, det var et paradys for børnene! En oase i lyngens land, som digterinden Anna kaldte Vedsted præstegård. –

Gik vi tur i sognet var der også mange skønne steder der, og alle hjemmene tog godt imod os. Også til disse mange husbesøg og forskellige fester i hjemmene var Cecilie gerne med. Hun tog altid inderlig del i menneskers sorger og glæder.

En særlig opgave havde hun på en måde for sig selv; nemlig den at pynte altret i kirken til vore søndagsgudstjenester. Lørdag eftermiddag gik hun ud i haven og plukkede de skønneste blomster. Så fulgtes vi i reglen ad over i kirken, hvor Cecilie smykkede altret. Og skulle der være barnedåb så også døbefonten. I alle de 32 år, vi har været præstefolk i Vedsted og Højer, hørte denne gerning med til Cecilies lørdagsarbejde. Det var en beredelse til søndagen; og jeg tror, at denne tjenergerning i Herrens hus betød meget for hende. Var hende en særlig berigelse og glæde. At det også var en glæde for menigheden og præsten, at se altret prydet så smukt om søndagen, ved jeg. Hun var jo også selv den mest trofaste kirkegænger, som aldrig svigtede en søndagsgudstjeneste, – uden sygdom tvang hende dertil.

Mon ikke der er nogle, som endnu husker den fine og stilfulde måde, kirken blev pyntet på til *høstgudstjenesterne*? Også det var min kones værk – selvom børnene og jeg hjalp til. Vor gamle tyske kirketjener i Højer sagde hvert år: »Ja, der er ingen der kan pynte kirken så kønt og stiligt som fru pastor«. Og deri havde han ret. Der lå kærlighed og tjenersind bag ved denne gerning. Det var en altertjeneste min kone udførte hver lørdag og ofte havde hun børnene med til denne kirketjeneste. Også for dem betød det noget, at mor smykkede altret og kirken, ligesom hun smykkede vort hjem med mange blomster. Cecilie havde megen sans for det, der var skønt.

Søndag morgen var vi oppe i god tid, for da skulle vi jo i kirke. Jeg gik først for at være der lidt før tiden, så kom min kone, vore

unge piger og en flok af børnene, som gerne ville følges med mor. Det var ikke af tvang, men med glæde, vi skulle gå til kirke, som der står i en julesalme: »På stjernetæpper lyseblå skal glade vi til kirke gå!«

Ved sit gode eksempel har Cecilie været med til at fylde kirken med sang og glæde. Det var for hende selv en personlig glæde, ja, en livsnødvendighed, at tage del i søndagsgudstjenesten. Derfor var hun også glad for, når andre gjorde det. Det var ikke prædikenen, der for hende var det vigtigste, selv om hun satte stor pris på en god, evangelisk prædiken, men det vigtigste var, at Gud tjente sin menighed gennem lovsangen, forkyndelsen af evangeliet, ved nadverbordet og døbefonten. Vi fik af Gud kræfter til at leve og velsignelse over vort liv – det vanskelige liv, som vi mennesker har svært ved at leve ret og ofte ødelægger både for os selv og andre.

Arbejdet derhjemme var lagt sådan til rette om lørdagen, så vi alle kunne gå til kirke om søndagen. Det var en god skik, som min kone havde gennemført.

Ved de store højtidsfester – især i julen – oplevede vi noget stort og festligt. Først i kirken og så i hjemmet. Det var skønt at være begge steder; det ene gik hånd i hånd med det andet. Ligesom søndag og hverdag rækker hinanden hånd. Jeg tror aldrig nogen af os glemmer de juleaftener, vi havde i Vedsted og Højer præstegård. Men vi glemmer heller ikke, at det var mor, der stod bagved og gav højtiderne i hjemmet liv og indhold, gjorde dem festlige og skønne.

I kirken var vi fælles om det, som blev givet os dér af livets Gud gennem ordet og ånden.

Efter jul havde vi altid en fest for de ældre i præstegården. Så blev alle stuer taget i brug – i Vedsted også soveværelset. Min kone havde pyntet med gran og lys og havde selv sørget for alt bagværk til kaffen. Det var altid min kone en glæde, når hun kunne glæde andre. Og ingen er mere taknemmelige end de gamle, der ofte er ensomme.

Sådan gik tiden i Vedsted og senere i Højer.

Årene i »Den danske Præstegård« i Højer 1935-52

I 1935 blev der kaldt på os fra Højer og grænsesognene, hvor der endnu sad tyske præster i embederne. Befolkningen i grænsesognene

havde mærket den nazistiske aggression fra tysk side, som en truende stormflod, der slog ind over grænsen. Og de følte det som en trussel mod danskheden i de truede grænsesogne, hvor tyskheden i forvejen havde stor magt. Ja, i Højer og Udbjerg var der endog et stort tysk flertal i 1935. Befolkningen rejste derfor kravet om at få en dansk præst ned til disse sogne mod syd. Nu var der gået 15 år siden genforeningen, så syntes de ikke, det var for tidligt, at også *de* fik en dansk præst! Og da ministeriet omsider gik med til at oprette et res. kapellani i Højer, med pligt til for den kaldede præst også at betjene grænsesognene, hvor der endnu var tyske præster, så fik jeg en opfordring fra Højer, Burkal, Hostrup og Daler sogne om at søge dette embede og komme ned til grænsen som præst for den dansk-sindede befolkning. Det var et svært valg at blive stillet overfor. Sværest for min kone, som var så udpræget østbo. Hvor svært det var, fremgår af det brev, jeg sendte den danske menighed i Højer. Efter at have takket for tilliden og opfordringen, skrev jeg:

»Denne opfordring har både glædet mig og ført mig ind i store vanskeligheder. Valgets vanskeligheder. Vi har nu i 15 år været præstefolk i Vedsted og er groet fast her. Vi blev modtaget i 1920 af alle i dette sogn med stor venlighed og har gennem disse mange år mærket, at vi var velkomne i alle hjem – danske som tyske.

Vi har delt det bedste, vi ejede, med vore sognefolk; og vi har modtaget så meget godt fra dem, så det er svært at skulle skilles. Vore børn har her fået deres barndomshjem og kan slet ikke tænke sig, at vi skal flytte herfra. Dertil kommer, at vi bor i en god, stor præstegård, der ligger så smukt og idyllisk som få andre.

Se, alt dette binder: Menneskene, arbejdet og stedet. Når vi tænker på dette, må vi sige til hinanden: Her vil vi blive. –

Men så står opgaven i grænsesognene os for øje. Og i Deres kalden – den danske menigheds kalden – synes vi også at høre Guds røst. Kom og hjælp os! lyder det til os. Derfor svarer vi: Ja, i Jesu navn skal vi komme! Det er med angst og bæven vi giver dette ja; vi føler os så små overfor de store opgaver, men med Guds hjælp og i trofast samarbejde med alle jer, der vil slå kreds om os, håber vi, at værket, som nu skal begyndes, må lykkes. Gud til ære, danske mennesker til gavn og velsignelse.

Naturligvis er det forudsætningen, at den danske menighed står bag ved opfordringen; og dernæst, at der gives os de samme vilkår

at arbejde under, som de andre sognepræster har. Her tænker jeg særlig på retten til at bruge alle kirkerne i grænsesognene.

Vi er villige til at bo i Højer, *men vi skal og må* – og *vil* også være præstefolk for de danske i grænsesognene, som måtte ønske det«. – –

Det var en stor og for os vidtrækkende og afgørende beslutning, der her blev taget. Naturligvis var der gået alvorlige og grundige drøftelser og overvejelser forud. Især havde vi haft gode samtaler med lærer Olav Jensen i Højer, Skoleforeningens formand, landstingsmand Jepsen-Christensen, lærerne Spandet i St. Jyndeved og Holmsgaard i Rørkær samt en hel del flere i grænsesognene, bl. a. vore gode venner, Maren og Hans Danielsen, Gærup.

Som nævnt havde min kone meget svært ved at sige ja, men da svaret var givet, stod vi begge fast på, at løftet skulle holdes. Det var os på en måde en hjælp, at vi flyttede ikke for at få bedre eller lettere kår. Tværtimod! Det var *opgaven* og landsmænds nød og kalden, der drog os.

På min 50 årsdag 1.8. 1935 kom det samlede menighedsråd i Vedsted og bad os indtrængende om at tage vort løfte tilbage og blive i Vedsted; men det kunne vi ikke. Det var nu blevet os en samvittighedssag at holde vort løfte. Det forstod også efterhånden både menigheden og vore børn – omend det var med sorg, de så os drage syd på. –

Så kom vi da til Højer i november 1935.

Der var ingen præstegård at flytte ind i. Der boede jo sognepræsten, Braren. Tyskerne i byen havde sammen med flertallet i menighedsrådet protesteret voldsomt mod oprettelsen af det res. kapellani. Nu gjorde de, hvad de kunne, for at vi ikke skulle få et sted at bo. Men her forregnede de sig. Den resolute og handlekraftige fabrikant Kjærby købte en sen aften et lille hus af en tysk arbejder, der rejste syd på. Der flyttede *vi* så ind og boede det første år.

Det var en stor forandring for os alle – mest for min kone. Men hun tog det med fatning, uden klynk og klage. Og hendes enestående evne til at skabe hygge i hjemmet viste sig også her, skønt de fleste af vores møbler måtte opmagasineres i byen. Der var noget i denne situation, der svarede til min kones offersind. Det små måtte vige for det store. Kunne hun hjælpe og glæde andre, så var hun også selv glad. Trangen til at hjælpe, hvor der var nød, lå dybt i min kones sind. Det hjalp også os andre under disse forhold. Og heldigvis var de

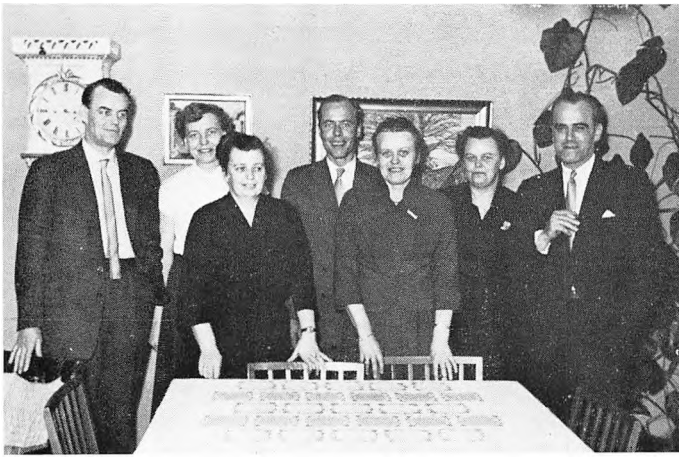
6 af vore børn fløjet af reden, så vi havde kun de to yngste og vor unge pige at skaffe plads til. –

Det var ikke de ydre små forhold, der var det sværeste for min kone det første år; det var derimod den kulde og uvilje, vi blev mødt med fra den tyske befolknings side. Min kone kunne ikke leve eller trives i ufred. Hun havde et sårbart og fintfølelse sind. Selv mødte hun altid mennesker, hvem de så end var, med et venligt og forstående sind. Og vi var jo ikke kommet til Højer eller grænsesognene for at gøre tyskerne fortræd, men for at hjælpe vore danske landsmænd til at leve et rigere dansk liv. Vi respekterede enhver ærlig tysker, der var tro imod sin overbevisning. Derfor var mange af de tysksindede i Vedsted blevet vore gode venner. Sådanne ønskede vi også at få det i Højer, men det forstod tyskerne ikke straks. Alt, hvad der var dansk, skulle holdes nede og bekæmpes. –

Men også i den henseende var min kone med til at vende stemningen. Hun var jo også sønderjyde! Hvad det betød, mærkede jeg en af de første dage, da jeg kom ind i en af de store tyske købmandsforretninger. Chefen sa' da til mig: »Jeg hører, at fru pastor er fra Sundeved.« »Ja, det er hun«, svarede jeg. »Det er min kone også«, sagde han, og så føjede han til med et smil: »Ja, det æ nowe go' pigger, der kommer fra Sundeved.« Det gav jeg ham ret i, og så var vejen banet dér.

Sådan gik det efterhånden overfor mange af de gode tyskere, at vi fik et godt forhold til dem. Mere pinligt end striden med tyskerne var det, når der opstod stridigheder indenfor vore egne rækker i den danske befolkning. Men disse indre stridigheder er det ikke let at undgå i et grænseland, hvor standpunkterne ofte er skarpe og viljerne hårde. Også her virkede min kone som brobygger ved hendes milde sind og venlige færd.

Da der var gået et år, var »Den danske Præstegård« bygget, og vi flyttede ind. Det var en stor og glædelig forandring. Nu fik vi alle vore møbler hjem og havde plads til at samle menigheden i præstegården, som vi havde gjort det i Vedsted. Også i den henseende var min kone primus motor. Selv om hun kunne være træt og optaget af andet husligt og hjemligt arbejde, så måtte den opgave at samle unge og ældre i præstegården til møder og sammenkomster ikke forsømmes. Det hørte med til vort kirkelige og folkelige arbejde som danske præstefolk. Det var ikke blot en pligt men en glæde at holde åbent

Vore 7 børn ved Dortes konfirmation i Rødding 1958.

Vore 17 børnebørn. Dorte sidder med Niels Bo på skødet. Gunvor var ikke født i 1958.

De tre søstre: Nanne, Midde og Cecilie.

Fra pastor Quistgårds guldbryllup 1959.

Fra min 75 årsdag i Vedsted landbohem 1. 8. 1960.

hus med sang og tale – ja, og så naturligvis et kaffebord, som min kone dækkede for gæsterne med glæde – selvfølgelig uden betaling. Hun var ked af, at vi under besættelsen måtte bede folk om selv at tage brød med, men kaffen skaffede hun selv, hvor hun så fik den fra. –

Men foruden sognets folk kom der mange gæster i præstegården ude fra og langvejs fra. Altid var min kone den gæstfri husmoder.

Ofte var vi jo også selv ude på besøg i hjemmene i Højer og hele grænseområdet, som det var min pligt at betjene kirkeligt og folkeligt. Direktør M. Hammerich sa' en gang: »Det er mig en glæde at se Æ 2121 køre gennem Tønder, for så ved jeg, at nu er pastor Nielsen ude for at tilse danskheden i Burkal og Hostrup sogne. Og det var der noget sandt i.

På disse ture ud i hjemmene var min kone i regelen med. Hun sa' ofte: »Vi må lære de mennesker, som vi skal arbejde iblandt, at kende i deres hjem, og de må lære os at kende.« Hun ville, at der skulle være fællesskab mellem præst og menighed. Ikke blot i kirken og i forsamlingshuset, men også i hjemmet. Vi kom da også i personlig forbindelse med mange i de år, jeg var præst både i Højer, Daler, Burkal og Hostrup sogne. Ja, også med kredsen i Ellehus og Øster Højt fik vi en varig forbindelse. Min kone havde en egen stilfærdig og naturlig måde at færdes i blandt mennesker på. Det var en stor hjælp for hende, at hun som sønderjyde havde været med i det danske folkelige arbejde fra sin ungdom af. – Lad mig blot nævne et lille træk som dette: Når vi havde afslutning før konfirmationen, indbød vi altid forældrene til at være med. Hjemme i Højer var det i præstegården. Men hvad så i Hostrup og Burkal sogne? Jo, så bagte min kone hjemme, smurte et fad med boller, tog en kasse med småkager, og så kørte vi til Burkal forsamlingshus og dækkede et godt kaffebord for konfirmanderne og deres forældre. En sådan fest skabte fællesskab mellem konfirmandernes hjem, men også mellem præst og menighed.

Sommerfesten for konfirmanderne fra alle sognene i Højer præstegårds have var også med til at skabe sammenhold og fællesskab. – Men i alt dette var min kone den drivende og opofrende kraft.

Hvad der også kom til at betyde meget for os, som for mange andre, var »Det grundtvigske grænselærerkonvent«, som lærer Christensen, Burkal, var formand for. Her fik vi kontakt med alle de grundt-

vigske lærere og deres hustruer i vort arbejdsområde og Tønder. Foruden lærere var vi enkelte præster og mænd som Erik Appel, Ellehus og forstander Heick, Jynde vad, med i konventet. Disse møder, som havde et både sagligt og selskabeligt indhold, holdtes forskellige steder – også hos os. Det samme gjaldt det vestslesvigske præstekonvent.

Selv om min kone ikke tog del i debatten, så ydede hun dog en personlig indsats ved det, hun var. Mennesker virker jo ofte mere ved det, de er, end ved det, de siger. Sådan virkede hun livsbekræftende ved sin personlighed og sin væremåde.

Disse sammenkomster i konventerne havde en både styrkende og opmuntrende virkning i den spændte tid ved grænsen, da nazismen og senere besættelsen satte ind og virkede tungt på sindene. Alt det, som foregik i disse år i 30erne og 40erne, levede min kone stærkt med i. Hun var altid villig til at bære sin part af byrderne. Ofte samledes der nogle mennesker i vort hjem for at drøfte, hvad vi nu kunne gøre for at fremme og styrke danskheden. Det skete f. eks. forud for opførelsen af børnehjemmet og børnehaven, senere da planerne om ungdomsskolen og den ny børnehave kom frem. I det alt sammen var min kone med som en stille kraft og en god værtinde. Det sidste vil adskillige arkitekter og bygmestre kunne bevidne. Også når de nationale problemer skulle drøftes i fortrolighed var præstegården hjemsted og tilholdssted, især i besættelsesårene. At Cecilie også altid var med i kirken til gudstjenesterne og i forsamlingshuset til møderne havde også sin store betydning – ikke mindst i de fem onde år. Alle vidste, hvor hun stod, vidste, at fru Nielsen kunne man stole på, betro sig til og få gode råd og hjælp hos. – Da tyskerne tog forsamlingshuset, »Højerhus«, var det så lige til, at præstegården slog dørene op for både kirkelige og folkelige møder, Ja, selv de nationale fester på afstemningsdagen, som det var forbudt at holde, fejredes i præstegården. Her var både husrum og hjerterum. Det samme skete efter 5. maj, da friheden atter blev os givet. Da rykkede brigaden fra Sverige ind i præstegården. De to stuer var i forvejen optaget af modstandsbevægelsens folk. Nu fik brigadens generalstab min stue og et par værelser ovenpå, så min kone og jeg havde kun vort soveværelse at være i dag og nat. Men også det var min kone storsindet nok til at finde sig i. Nu oplevede vi jo det, der var større end alt andet: *Frihedens komme*. Vi var således midt i begivenhedernes centrum både i krigs- og i fredstid.

At det gav min kone meget ekstra arbejde med soldaternes løben ud og ind – og sammenkomster med kaffebord om aftenen, siger sig selv. Men min kone tog det hele med et glad sind og godt humør. Hun sagde aldrig nej til eller gik uden om livets krav. Og her var det jo folk og fædreland det gjaldt, så måtte de private bekvemligheder og gøremål sættes til side for det, der tjente helhedens krav. Sådant var denne sønderjyske kvinde – præstekonen i Højer danske præstegård.

At det sled på kræfterne, alt det præstegården stod for, mærkede vi nok. Det hændte, alt som årene gik, at min kones fysiske træthed medførte psykisk depression i kortere perioder. Så var alt tungt og mørkt som i de unge år. Men når disse perioder var overstået, havde Cecilie igen – trods de svage kræfter – sit åbne og gæstfrie sind, og hun havde en egen evne til at bevare ligevægten overfor fremmede. De skulle ikke mærke noget.

Også sygdom i familien kunne tynde. Hendes ældste søster led i flere år af en uhelbredelig sygdom. Men tungest virkede dog Gunnars sygdom og død i 1944.

Han var sin mors hjerte barn. En glad og munter ung mand med et strålende humør; men hans mor syntes altid, at han havde haft det strengere end vore andre børn. Han ville være landmand og ønskede derfor at komme ud af skolen efter sin konfirmation. Kom så ud at tjene på en gård sommeren derefter. Om vinteren var han elev på Askov Sløjds skole. Atter ud at tjene i nogle år. Og der var ikke noget der hed ferie for unge landmænd den gang. Senere kom Gunnar som elev på Antvorskov Højskole og på Ladelund Landbrugsskole. Gjorde også en interessant studierejse som landmand til Sverige og Norge. Nu var han tæt ved de 30, da han ramtes af en ondartet kræftsygdom.

Han var på det tidspunkt avlsleder på Vestsjællands Landbrugsskole hos sin farbror. Havde lige fået en forpagtning med Finderup præstegård i orden. Var forlovet med en sød og god pige, og de skulle have bryllup først i det nye år. Alt dette slog sygdommen og døden i stykker. Under store lidelser stred han for livet fra september til jul.

Dette tunge slag forvandt hans mor aldrig. I de sygelige og mørke perioder vendte tankerne om Gunnars lidelser og død altid tilbage og tyngede hendes sind. Da Cecilie selv mærkede, at det gik ned ad

bakke, kunne hun ofte sige: Måtte jeg blot mødes med Gunnar igen, så ville jeg gerne dø! – Da Gunnar døde, var vi straks klar over, at han skulle begraves på Vedsted kirkegård, hvor vi også selv ønskede at få vort sidste hvilested. – Nu hviler mor og søn side om side på vor gamle, skønne kirkegård. På den anden side af søen ligger præstegården, Gunnars og de andre børns barndomshjem. – –

Men trods sygdom og sorg, modgang og skuffelser blev der dog også skænket os mange glæder, – både i vort arbejde og i vort familieliv i årene i Højer. Den største glæde har børnene givet os. Der var en gammel kone i Vedsted, der altid sagde: »Ja, iblandt en stor flok børn er der jo altid én, der skal være det sorte får!« Det havde hun erfaret. Sådan var det ikke hos os. Vi havde glæde – og kun glæde – af alle vore børn. Efterhånden fik de jo selv hjem. Med tak og glæde fejrede vi fire bryllupper i Højer præstegård. Alma og Bent blev gift i 1939. Hans og Karen i 1941. Lisbeth og Ole i 1946 og Marie og Johannes 1949. Niels Jakob og Helge holdt ikke bryllup hjemme i Højer. Vi havde den lykke, at vi kunne byde alle vore svigerbørn velkommen i vort hjem. De faldt godt til hos os og vi hos dem. Myten om den strenge og vanskelige svigermor tror jeg ikke vore svigerbørn har oplevet.

Så kom efterhånden børnebørnene til. Og alle 18 blev til stor glæde for mormor eller farmor, som det nu måtte hedde i de forskellige hjem. Lykkeligt var det også, at vi fik lov til at beholde Agnete hjemme, så længe vi boede i Højer. Hun var både den gang og siden hen til stor hjælp og glæde for sin mor – ja, for os begge.

Sådan er sorg til glæde lænket i et menneskes liv. – Det har vi også erfaret i årene i Højer. –

Jeg havde lovet min kone, at vi skulle holde op i god tid, så vi ikke var helt udslidte, når vi trådte tilbage fra vor embedsgerning. Og da den nye børnehave var fuldført og indviet i 1952, syntes vi tiden var kommet. – Meget var der sket i de 17 år fra 1935–52. Meget der nu kunne leve og gro videre på det sunde grundlag der var skabt – også i økonomisk henseende.

På dette område havde vi haft en god hjælp både fra de nationale foreninger og fra vort gode, offervillige fadderskab med kammerherre O. Vind, Sanderumgaard, i spidsen. Samarbejdet med fadderskabet blev til et personligt venskab med familien Vind, som også glædede min kone meget. Således kunne vi med stor taknemlighed se

tilbage på gerningen i Vestslesvig, selv om vi ikke havde fået udrettet alt det, vi gerne ville. Vi mærkede også, at klimaet – nationalt set – var blevet et andet, end da vi kom til Højer. Nu havde vi ikke blot venner indenfor den dansksindede befolkning, men også mange tyske hjem var os venligsindet.

Det gjaldt ikke mindst nogle af vore tyske naboer og deres børn. De skænkede min kone en fin gave til afsked. Men det var også nogle flinke og søde børn med de tyske navne: Uwe, Frauke og Etta. Børnene fra disse og andre hjem havde min kone et varmt hjerte for. Det gjaldt også børnehavens og børnehjemmets børn, som hun blev en slags mor for og hver sommer indbød til fest i vor have.

Vi havde ønsket at flytte ganske stille fra Højer til Sønderborg i september 52; men sådan ville menighedsrådet og vore venner i grænsesognene det ikke. Der skulle tages afsked med manér!

Vi blev indbudt til afskedsfest i Højerhus den 2. sept. og i Tønder den 4. Begge steder var de store sale fyldt af mennesker, der med gaver og ord sagde os tak for samarbejde og fællesskab i de 17 år, vi havde virket i Højer og grænsesognene i Tønder amt.

Vi syntes selv, at det var alt for meget. Men glade og taknemlige var vi for at have mødt så megen venlighed og forståelse i de mange år. Vi drog nu bort med glæde.

I det arbejde, jeg havde stået i – både i kirke, hjem og skole og i det folkelige arbejde udfra forsamlingshusene – havde min kone helt og fuldt taget del – både direkte og indirekte. Hun havde været med til at bane vejen for dette arbejde på så mange måder, været med til at give arbejdet indhold, dybde og omfang.

Med rette skrev vort hjems gode ven, skoleinspektør Folmer Christiansen, Højer, ved min kones død: »Cecilie Nielsen var en god præstekone, og vi vil mindes hende i dyb taknemlighed«. Og så føjede han til: »Det vil nok gå sådan, at når man fra Højer vil formulere en tak til vore gamle præstefolk, så får den let slagside i retning af det trods alt mindre væsentlige, fordi deres virke i de mange praktiske opgaver, de tog op, nåede så rige og iøjnefaldende resultater. Her skal lyde en oprigtig tak for det, der var det mest væsentlige: *for præstegerningen* i grænsebyen og i dens gamle kirke.

Men for dem, der – måske endda kun på afstand – havde lejlighed til at følge med i de sidste svære uger af Cecilie Niensens sygdom og opleve, hvordan et kristent hjem kan bære den dybeste smerte og

bevare taknemligheden og glæden igennem den, for dem blev dette nok vor gamle sognepræst's stærkeste prædiken«.

Og så må jeg føje til: Også på dette sidste stykke vej var Cecilie og jeg fælles om livet – fælles om lidelsen, sorgen og glæden.

Nu har jeg prøvet på at tegne et billede af min kone, som den sønderjyske kvinde hun var. Ikke et glansbillede, det ville hun ikke synes om. Livets skygger, som også er faldet ind over vor vej, måtte også med for at give billedet karakter. Mest har jeg ladet livet selv tale ud fra den livsgerning hun udførte som mor, hustru og præstekone. Hun ville helst, at man så på hende som et ganske jævnt og almindeligt menneske. Som sådan færdedes hun i hjem og kirke, og som sådan tog hun del i menighedslivet og i folkelivet med ansvar overfor Gud og mennesker.

Cecilies liv var ikke uden brydninger, skuffelser og vanskeligheder. Men kærlighedspagten fra de unge år holdt livet igennem, til hun lukkede sine øjne.

Vi, der stod hende nærmest, siger tak for, hvad hun var, og hvad hun gav os. Hendes betydning for os glemmer vi ikke. Vi velsigner hendes minde!

Når vi nu samles ved gravene på Vedsted kirkegaard, søger vi ikke vor trøst der, for der er ingen trøst at hente i graven. Men vi løfter vort øje med tak til Gud, som har skænket os livet, vi aldrig skal miste. Det liv skal vi leve videre i livets land med glædens kilder. Thi »Den, som tror på Kristus og betror sig til Ham, skal leve, omend han dør.«

Ser jeg nu tilbage på vort fælles liv lige fra de unge år, ja, så er der meget at takke for, meget at glædes over; men vi har også mødt mørke tider og tunge dage, som det kunne være svært at komme igennem. Dog har Gud altid hjulpet os, så vi kunne se lyset forude – bag ved mørket. Med et levende håb, som er skænket os af Gud ved Jesus Kristus, levede og døde min hustru.

Denne gode sønderjyske kvinde.

Ofte har vi sunget sammen:

Kristne! hvilken morgenrøde,
mange mørke timer værd,
når vi, levende og døde,
mødes med vor Herre kær – – –